

DET KONGELIGE
LANDBRUKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 65

(2003–2004)

Om reindrifftsavtalen 2004/2005, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2004 m.m.

Innhold

1	Innledning	5	4.2	Markedsforhold	21
			4.3	Verdiskapingsprogrammet for rein	22
2	Grunnlaget for reindrifftsforhandlingene 2004	8	5	Nærmere om reindrifftsavtalen	23
2.1	Reindrifftspolitiske mål og retningslinjer	8	5.1	Avtaleperiode	23
2.2	Forvaltning av reindrifftspolitikken	8	5.2	Priser	23
2.3	Organisering av reindrifften	9	5.3	Utviklings- og investeringstiltak	23
2.4	Virkemidler i reindrifftspolitikken	9	5.4	Organisasjonstilskudd	24
2.4.1	Reindrifftsloven	9	5.5	Velferdsordninger	25
2.4.2	Reindrifftsavtalen	9	5.6	Kostnadssenkende og direkte tilskudd	25
3	Nærmere om den økonomiske utviklingen i næringen	12	6	Sluttprotokoll fra reindrifftsforhandlingene	27
3.1	Den økonomiske situasjonen	12			
3.1.1	Materiale og metode	12	7	Radioaktivitet	28
3.1.2	Totalregnskapet for reindrifften	13	7.1	Innledning	28
3.1.3	Totalregnskapet for 2002 etter reinbeiteområde	14	7.2	Finansieringsbehov	28
3.1.4	Driftsenhetens økonomi	16	7.3	Tiltak i slaktesesongen 2004/2005	28
4	Nærmere om sentrale utfordringer og strategier	18	8	Endringer i statsbudsjettet for 2004	29
4.1	Utvikling av lavbeitene i Finnmark, reintallsutvikling og reintallstilpasning	18	Vedlegg		
4.1.1	Utvikling av lavbeitene	18	1	Reindrifftsavtale 1. juli 2004–30. juni 2005	31
4.1.2	Reintallsutvikling	19	2	Sluttprotokoll fra reindrifftsavtaleforhandlingene 2004	34
4.1.3	Reintallstilpasningen i Vest-Finnmark ..	20	3	Fordeling av avtalens ramme (mill. kroner)	36
4.1.4	Reintallstilpasningen i Øst-Finnmark	21			

DET KONGELIGE
LANDBRUKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 65

(2003–2004)

Om reindrifftsavtalen 2004/2005, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2004 m.m.

*Tilråding fra Landbruksdepartementet av 14. mai 2004,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning

Regjeringen legger med dette fram en proposisjon om reindrifftsavtalen 2004/2005 og om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, med forslag om endrede bevilgninger over statsbudsjettet for 2004 m.m.

Stortinget godkjente 1. juni 1993 Hovedavtale for reindriften (St prp nr 66 (1992–93)) og ga Landbruksdepartementet fullmakt til å forhandle med Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) om ettårige avtaler for reindrifftsneringen.

Inneværende reindrifftsavtale har en bevilgning på 95 mill kroner over statsbudsjettets kap. 1151 *Til gjennomføring av reindrifftsavtalen*. Dette beløpet er ført opp i vedtak om Landbruksdepartementets budsjett for 2004 under kap. 1151 (St prp nr 1 (2003–2004)).

Den 10. desember 2003 innledet partene i henhold til hovedavtalen forhandlinger om reindrifftsavtale for 2004/2005, og kom til enighet om ny avtale i avsluttende forhandlingsmøte den 17. februar 2004. Avtalen gjelder for perioden 1. juli 2004 – 30. juni 2005. Det ble videre drøftet finansiering av tiltak mot radioaktiv forurensning av reinkjøtt som er gjennomført i slaktesesongen 2003/2004, samt foreløpig finansiering for slaktesesongen 2004/2005.

Rammen for Reindrifftsavtalen 2004/2005 er på 95,0 mill kroner eksklusive midler til tiltak mot radioaktivitet. Dette er tilsvarende bevilgning som for Reindrifftsavtalen 2003/2004 etter vedtatt budsjett for 2004.

De senere års reindrifftsavtaleforhandlinger er gjennomført med basis i gjeldende mål og retningslinjer for reindrifftspolitikken som er trukket opp i St meld 28 (1991–92), *En bærekraftig reindrift*, og Stortingets behandling av denne, jfr Innst S nr 167 (1991–92), samt de justeringer og nye momenter som er vektlagt ved Stortingets behandling av den årlige reindrifftsavtaleproposisjonen og ved den årlige behandlingen av statsbudsjettet.

Reindriften foregår i store deler av landet og under ulike forhold og rammebetingelser. Utfordringene er mange og sammensatte. Stabile rammebetingelser for reindrifftsneringen er en nødvendig forutsetning for å kunne skape trygghet og forutsigbarhet innenfor neringen. Reindrifftsutøvere som utøver sin reindrift i områder der rammebetingelsene er fastsatt, har en bedre lønnsomhet enn utøvere der slike fundamentale spørsmål er uavklart. For reinbeiteområdene i Finnmark er det derfor viktig å få slutført arbeidet med å få fastsatt rammebetingelsene. Tap av rein til rovvilt og en

kontinuerlig reduksjon av reindriftens arealer er fortsatt store utfordringer i de fleste områder. Videre er det en utfordring innenfor samtlige reinbeiteområder å få til økt verdiskaping for næringsutøvere, bl.a. gjennom økt lokal foredling, samt en bedre markedsføring av reinprodukter. Sentralt i en positiv utvikling av reindriften er økt kompetanse. Det er viktig å dokumentere og videreutvikle den kompetansen som er i reindriften, og bruke denne kunnskapen i forskning og i forvaltningen av næringen.

Når det gjelder den økonomiske situasjonen i reindriften, er denne samlet sett bedre enn på flere år, men det er store regionale forskjeller. *Totalregnskapet for reindriften 2002* viser at resultatmålene er tilnærmet uendret fra 2001 til 2002. Imidlertid viser resultatene samlet sett en sunnere økonomisk situasjon i 2002 enn i 2001. Dette har sammenheng med at de markedsbaserte inntektene har økt, mens det samlede omfanget av statlige tilskudd er klart lavere. Inntektene har i hovedsak økt grunnet økte kjøttinntekter og en endring av reinjordverdien. Bakgrunnen for økningen av kjøttinntektene skyldes økt slakteuttak og økt pris til produsent. Gjennomsnittlig inntektsnivå er på henholdsvis 139.000 kroner og 228.000 kroner per årsverk og driftsenhet. Selv om den økonomiske situasjonen er bedre enn på flere år, er det imidlertid fortsatt slik at i alle reinbeiteområdene i Nord-Norge, unntatt Polmak Varanger, er kostnadene større enn produksjonsinntektene.

Regjeringens reindriftspolitikken er basert på Stortingets forutsetninger og ut fra den situasjonen man står overfor i næringen. I reindriftsavtalen for 2003/2004 ble de økonomiske ordningene lagt vesentlig om – fra ordninger som i stor grad har vært faste beløp per driftsenhet til ordninger som premierer produksjon og verdiskaping. Disse endringene, sammen med innføringen av skattefradraget, innebærer at det er lagt til rette for økt produksjon og verdiskaping fra næringen, og dermed på sikt en større økonomisk bærekraft. For Regjeringen har det vært viktig å få videreført disse ordningene uten vesentlige endringer. Imidlertid har det på bakgrunn av den vanskelige markedssituasjonen for reinkjøtt vært viktig å prioritere tiltak som kan bedre og sikre omsetningen av reinkjøtt. Utover dette er avtalens viktigste mål å stimulere til størst mulig verdiskaping i næringen innenfor gitte rammer, tilpasse antall driftsenheter til ressursgrunnlaget og bidra til inntektsfordeling. Videre er det viktig gjennom reindriftsavtalen å ha fortsatt fokus på kvinners situasjon og følge opp de kvinnerettede tiltakene som er igangsatt.

Resultatet av forhandlingene innebærer en reindriftsavtale som i vesentlig grad vektlegger tiltak

for å sikre og bedre omsetningen av reinkjøtt. For å sikre den nødvendige slaktekapasitet og omsetning, har avtalepartene blitt enige om en prosess med to faser. Den første fasen fokuserer på kortsiktige tiltak for å sikre tilstrekkelig slaktekapasitet for tidlig slaktning i Finnmark kommende slaktesesong. Det betyr blant annet at omdisponerte midler fra Reindriftsavtalen 2003/2004 skal benyttes til mobile slakteanlegg som kan brukes før reinen flytter inn på vinterbeite. Den andre fasen innebærer fokus på langsiktige markedstiltak, herunder en gjennomgang av dagens slakteristruktur og distribusjonen av reinkjøtt.

De vesentlige omleggingene av de økonomiske virkemidlene for Reindriftsavtalen 2003/2004 er videreført for reindriftsavtalen 2004/2005.

Fagbrevordningen i reindriften er videreført. Denne ordningen er svært positivt mottatt i næringen, og gir mulighet for reindriftsutøveren å få dokumentert sin kunnskap, samt utdanne ungdom til dyktige fagarbeidere i reindriften.

Etter Regjeringens mening gir de fremforhandlede markedstiltakene gode muligheter for slakteriene og reieierne til å øke omsetningen av reinkjøtt. Samtidig gir en videreføring av de økonomiske ordningene i reindriften den nødvendige forutsigbarhet og mulighet for økt produksjon og verdiskaping, og dermed på sikt en større bærekraft.

I tillegg til selve avtalen er det i sluttprotokollen til avtalen enighet om finansiering av tiltak mot radioaktivitet i reinkjøtt.

Partene har også protokollført enighet om en engangomdisponering på 5 mill kroner fra avsetningen til innløsning av driftsenheter i 2004 til tiltak for å bedre muligheten for tidligslaktning i Vest-Finnmark og Karasjok høsten 2004, herunder til innkjøp og drift av inntil 2 mobile slakteanlegg.

Videre har avtalepartene protokollført at man skal foreta en gjennomgang av dagens distriktstilskudd og samtlige av dets delordninger. Gjennomgangen skal ta sikte på å få klarlagt om disse ordningene har fungert ut i fra sin hensikt, og evt komme med forslag til endringer som bedre sikrer reinbeitedistriktene og tamreinlagenes medansvar for utviklingen av reindriften i en bærekraftig retning.

Partene er enige om at avtalebestemmelsene som gjelder bevilgninger over statsbudsjettet fra og med Reindriftsavtalen 2004/2005 skal følge kalenderåret. Dette innebærer at inneværende avtale for bevilgningene, som formelt løper til 30.06.2004, forlenges ut 2004, og at årets forhandlinger gjelder budsjettåret 2005. Bevilgningene innarbeides i statsbudsjettet på ordinær måte gjennom St prp nr 1 (2004–2005).

Det er videre enighet om at forhandlingstids-

Om reindrifftsavtalen 2004/2005, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2004 m.m.

punktet ikke endres, samt at Stortingsproposisjonen om reindrifftsavtalen fremmes som tidligere for behandling i vårsesjonen. Proposisjonen forenkles og foruten forslag om en disposisjonbevilgning til dekning av tiltak mot radioaktivitet, vil ikke proposisjonen inneholde forslag til budsjettvedtak ut over eventuelle omdisponeringer mellom poster for inneværende kalenderår, og eventuelle disponeringer av overførte midler. Stortingets behandling av proposisjonen forutsettes å gi formelt grunnlag for å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte rein-

drifftsavtalen som er knyttet til bevilgninger påfølgende år. Dette er tilsvarende de endringer som ble gjennomført i forbindelse med jordbruksoppjøret i 2003.

Som vedlegg til proposisjonen følger reindrifftsavtalen for 2004/2005, sluttprotokollen til avtalen og en oversikt over fordelingen av avtalemidlene. Som uttrykt vedlegg til proposisjonen følger *Totalregnskap for reindriffts næringen* (av desember 2003) og *Ressursregnskap for reindriffts næringen* (av januar 2004).

2 Grunnlaget for reindriftsforhandlingene 2004

2.1 Reindriftpolitiske mål og retningslinjer

De mål og retningslinjer som ligger til grunn for reindriftpolitikken er trukket opp i St meld nr 28 (1991–92), *En bærekraftig reindrift*, og Stortingets behandling av denne, jfr. Innst S nr 167 (1991–92). I innstillingen konkretiseres «En bærekraftig reindrift» gjennom følgende tre punkt (mål):

1. Økologisk bærekraft
2. Økonomisk bærekraft
3. Kulturell bærekraft.

Disse tre målene står i en innbyrdes sammenheng; økologisk bærekraft gir grunnlag for økonomisk bærekraft, og sammen gir økologisk og økonomisk bærekraft mulighet for å utvikle kulturell bærekraft.

Økologisk bærekraft forutsetter at det legges avgjørende vekt på å forvalte beitegrunnlaget slik at beitebalansen sikres. I områder der det har vært overbeiting må balansen gjenopprettes. Dette for å gi næringen utviklingsmuligheter på kort og lang sikt.

Beitepotensialet må sikres ved regulering av reintallet, og ved at det ikke gjøres for sterke inngrep i ressursgrunnlaget. Dette gjelder også næringens egne inngrep i form av barmarkskjøring, gjerdebygging o.l. Forhold knyttet til bl.a. god dyrehelse og god avkastning gjennom tilstrekkelig beite står sentralt.

Målsettingen forutsetter videre at det ut fra overordnede nasjonale mål om en bærekraftig utvikling, gjennomføres en beitebruk og driftsmessig tilpasning fra reindriften som skjer på naturens premisser, og som bevarer og utvikler miljøkvalitet i vid forstand.

Økonomisk bærekraft forutsetter at det stilles krav om produktivitet, inntjeningssevne, kostnadseffektivitet, inntektsnivå og inntektsfordeling. Det stiller også krav om at det er et rimelig forhold mellom næringens ressursgrunnlag og det antall mennesker som skal finne inntekts- og sysselsettingsmuligheter i reindriften med de markeds- og inntektsmuligheter som er til stede. En bedre utnytting av verdiskapingspotensialet er sentralt i denne sammenheng. Her vises det til potensialet som lig-

ger i et større produktmangfold basert på lokal kultur og tradisjon, lokal bearbeiding, utnyttelse av bi-produkter, samt en optimalisering av den biologiske produksjonen.

Reindriften har avgjørende betydning for bevaring og utvikling av samisk bosetting, kultur og språk. Ved behandlingen av reindriftsmeldingen sluttet Stortinget seg til at *kulturell bærekraft* innebærer at man må sikre en stabil sysselsetting og inntekt i næringen. Forholdet gjelder særlig i det sør-samiske området med en spredt og tallmessig liten samisk befolkning. Klare rammebetingelser for den enkelte næringsutøver gjør at reindriften vil kunne styrke sin posisjon som sentral bærer av samisk kultur.

Målsettingen forutsetter at reindriftpolitikken sees i en samepolitisk sammenheng. Sikring av næringens materielle grunnlag blir i en slik sammenheng en nødvendig del av en kulturell bærekraft. Næringen har stor betydning for opprettholdelse og utvikling av et levende samisk samfunn – økonomisk, sosialt og kulturelt.

2.2 Forvaltning av reindriftpolitikken

Reindrift er en liten næring i nasjonal målestokk, men både i samisk og lokal sammenheng har den stor betydning, – økonomisk, sysselsettingsmessig og kulturelt. Reindriften har alltid vært oppfattet og akseptert som en helt spesiell samisk næring. Reindriften er derfor en viktig del av det materielle grunnlaget for samisk kultur.

På bakgrunn av nasjonale forpliktelser etter Grunnloven, og folkerettens regler om urbefolkninger og minoriteter, sees reindriftpolitikken i en generell same- og samfunnspolitisk sammenheng. Reindriftpolitikken er derfor bygd på to selvstendige grunnlag; en næringspolitisk produksjonsverdi og en samepolitisk kulturverdi. Landbruksdepartementet er det ansvarlige næringsdepartement for reindriftpolitikken, mens Kommunal- og regionaldepartementet er ansvarlig for samepolitikken generelt.

Den sentrale Reindriftsforvaltningen er lokalisert til Alta, og har det samlede forvaltningsansvar

for reindriften i landet. Reindrifftsstyret, som oppnevnes av Landbruksdepartementet og Sametinget, skal være faglig rådgiver i forvaltningen av reindriffts-næringen og i arbeidet med reinforskning og veiledning. Videre skal Reindrifftsstyret utføre de oppgaver som er gitt i eller med hjemmel i Lov om reindrift.

Landet er inndelt i seks reinbeiteområder: Øst-Finnmark, Vest-Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag/Hedmark. Retten til å drive reindrift innenfor disse områdene er eksklusiv for den samiske befolkning. Denne samiske særretten gjelder ikke utenfor disse områdene. Utenfor de nevnte reinbeiteområdene krever utøvelse av reindrift særskilt tillatelse. Slik er det i Nord-Gudbrandsdal og Valdres fire ikke-samiske reindrifter, tamreinlag, som utøver virksomheten på egne eller leide areal.

I hvert av de seks reinbeiteområdene er det etablert lokale forvaltningskontor. Disse er underlagt Reindrifftsforvaltningen i Alta, og ligger i Karasjøk, Kautokeino, Bardufoss, Fauske, Snåsa og Røros. Tamreinlagene sorterer under forvaltningskontoret på Røros. For hvert reinbeiteområde er det etablert områdestyret som oppnevnes av de respektive fylkesting og Sametinget. Områdestyrene skal være faglig rådgiver og premissgiver overfor offentlig forvaltning og andre i saker som angår reindriften i vedkommende reinbeiteområde. Videre skal også områdestyrene utføre de oppgaver som er gitt i eller med hjemmel i reindrifftsloven. De lokale forvaltningskontorene ved reindrifftsagronomene er sekretariat for områdestyrene.

Hvert reinbeiteområde er videre delt inn i reinbeitedistrikter med egne styrer. Distriktsstyret velges av og blant de aktive utøverne i distriktet, og det representerer reinbeitedistriktets interesser utad samtidig som det i noen utstrekning har offentlig myndighet innad.

2.3 Organisering av reindriften

Reindriffts-næringen er organisert på flere nivåer, fra reinbeiteområder, reinbeitedistrikter og driftsfellesskap og ned til driftsenheter og reineiere. De samiske reinbeiteområdene, som strekker seg fra Finnmark i nord til Hedmark i sør, er delt opp i 89 reinbeitedistrikter. Distriktene fordeler seg på 76 sommer- og helårsbeitedistrikter, samt 13 distrikter som brukes til høst- og vinterbeiter for norsk reindrift og/eller som konvensjonsbeiter for svensk reindrift. Innenfor hvert distrikt er det grupper av reineiere som har reinen i en felles flokk og

samarbeider om den praktiske driften. Disse driftsgruppene kalles «siida» og «sijte» på henholdsvis nord- og sørsamisk. De siste årene har det vært om lag 110 driftsgrupper sommerstid og vel 155 driftsgrupper vinterstid innenfor de samiske reindrifftsområdene.

Driftsgruppene består av en eller flere driftsenheter. Innen hver driftsenhet er det oftest flere reineiere med eget reinmerke. Ved utgangen av driftsåret 2002/2003 var det totalt 582 driftsenheter med rein, og ca. 2.800 personer tilknyttet disse driftsenhetene. I tillegg var 18 driftsenheter registrert uten rein, hvorav bare to utenom Finnmark.

2.4 Virkemidler i reindriffts politikken

2.4.1 Reindrifftsloven

Reindrifftsloven av 1978 med senere endringer gir rammen for de *juridiske virkemidlene*. Formålet med loven (§ 1) er å legge forholdene til rette for en økologisk bærekraftig utnyttning av reinbeiteressursene, til gagn for reindrifftsbe-folkningen og samfunnet for øvrig. Utviklingen og utøvelsen av næringen bør gi grunnlag for trygge økonomiske og sosiale kår for de som har reindrift som yrke, samtidig som utøvernes rettigheter sikres. Reindriften skal bevares som et viktig grunnlag for samisk kultur i samsvar med Grunnloven § 110 a og folkerettens regler om urbefolkning og minoriteter. Innenfor disse formålene skal loven fastlegge rammer for reindrifftsutøvernes rettigheter og plikter, regulere forholdet til andre næringer og samfunnsinteresser, regulere innbyrdes forhold mellom reindrifftsutøvere og skape grunnlag for en hensiktsmessig organisering og forvaltning.

Stortinget vedtok 30. januar 1996 visse endringer i reindrifftsloven. Ved denne revisjonen ble imidlertid bestemmelsene som omhandler styring og forvaltning av reindriften og regulering av interne forhold i næringen viet lite oppmerksomhet. På bakgrunn av dette nedsatte Landbruksdepartementet høsten 1998 et utvalg med mandat å gjennomgå reindrifftsloven med sikte på å revidere de bestemmelser og regler som gjelder styringen og forvaltningen av reindriften, og regulering av de interne forholdene i næringen. Utvalget overleverte sin innstilling til Landbruksministeren 15. mars 2001. Lovforslaget har vært gjennom en høringsprosess, hvor Sametinget behandlet forslaget under sin plenumsamling i februar 2003. Videre har det vært kontaktmøter med Sametinget og Norske Reindrifftsamers Landsforbund for å avklare nærmere et opplegg for konsultasjoner med disse aktørene i

prosessen framover. Arbeidet med lovproposisjonen har av forskjellige årsaker trukket noe ut. Landbruksdepartementet tar sikte på å oversende forslag til ny reindriftslov til Stortinget i høstsesjonen 2004.

Spørsmål vedrørende det rettslige grunnlaget for reindriftens arealbruk har i de senere år fått økt oppmerksomhet. Dette har sammenheng med en tiltakende konkurranse om utmarksarealene, og dermed et behov for å avklare den samiske reindriftens rettslige stilling og vern i forhold til andre interesser.

Med reindriftens rettsgrunnlag ved bruk av areal, siktes det til det grunnlaget som retten hviler på og ikke rettens nærmere innhold og omfang.

Hovedspørsmålet har vært om retten kun hviler på den reindriftslovgivning som til enhver tid gjelder eller om den har et selvstendig grunnlag basert på alders tids bruk uavhengig av lovgivningen.

Oppfatningene om det rettslige grunnlaget for reindriftens bruk av areal har vært skiftende og gjennomgått en utvikling. Det er imidlertid i dag anerkjent i norsk rett at reindriften har sitt selvstendige rettsgrunnlag uavhengig av loven basert på den bruk som har vært utøvd i de områder reindrift har foregått fra gammel tid. Loven konstituerer ikke reindriftsretten, men gir en nærmere definisjon av innholdet i disse rettighetene, samt en regulering og styring av utøvelsen. I Selbuddommen, Rt. 2001 s. 769, fastslo Høyesterett at reindriftsretten er en selvstendig rett hvor rettsgrunnlaget er alders tids bruk.

Det er videre fastslått at reindriftssamenes rettigheter nyter ekspropriasjonsrettslig vern med den konsekvens at avståelse av rettigheter til fordel for andre interesser gir grunnlag for erstatning etter alminnelige ekspropriasjonsrettslige prinsipper, jfr. Grunnloven § 105.

Reindriftsloven av 1978 er basert på at reindriftsretten er en *kollektiv rettighet*. Dette innebærer at det er samene som sådan som har ervervet en rett til å drive reindrift på de arealer hvor det fra gammelt av har vært utøvet slik bruk, og at det er reindriftssamene som etnisk gruppe som er bærere av denne rettigheten, og ikke enkeltpersoner eller mindre grupperinger innenfor dette kollektivet. Den enkelte har en andel i den kollektive rett, og ikke eksklusive rettigheter som nyter særskilt vern internt.

Det har vært reist spørsmål om ikke et slikt utgangspunkt må nyanseres noe. Problemstillingen reiser seg blant annet i forbindelse med en eventuell regulering fra myndighetenes side som vil innebære en endret beitebruk driftsgruppene imellom. Om myndighetene fritt kan foreta slik regulering,

eller om grupper eller siidaer kan ha utøvd en så festnet bruk av bestemte områder at det er etablert en rett som internt i reindriften nyter ekspropriasjonsrettslig vern, har så langt ikke fått noen klar løsning i rettspraksis. I Rt. 2000 s. 1578 forutsatte imidlertid Høyesterett at en driftsgruppe i et reinbeitedistrikt ikke uten videre kunne ta i bruk områder som de øvrige driftsgruppene tradisjonelt hadde benyttet, og at det aktuelle inngrepet i erstatningsrettslig sammenheng måtte vurderes i forhold til den berørte driftsgruppens areal og ikke hele distriktet. Problemstillingene er nærmere omtalt av Reindriftslovutvalget i NOU 2001: 35 kapittel 7.

2.4.2 Reindriftsavtalen

Reindriftsavtalen er, ved siden av reindriftsloven, det viktigste operative redskap for å følge opp målene og retningslinjene i reindriftspolitikken. I forhandlingene om reindriftsavtalen, mellom Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) og Staten ved Landbruksdepartementet, drøftes de sentrale økonomiske spørsmål som knytter seg til utviklingen i reindriften. Bruken av de økonomiske virkemidler fastsettes bl.a. ut fra reindriftslovens intensjon og bestemmelser.

I 1976 ble den første hovedavtalen inngått mellom Staten, ved Landbruksdepartementet, og NRL. Dette markerte innledningen til at det ble ført en egen næringspolitikk for reindriften. Hovedavtalen fastslo at reindriftssamene gjennom NRL har forhandlingsrett med Staten om økonomiske tiltak for næringen, herunder faglige, sosiale, organisasjonsmessige og andre spørsmål av betydning for utviklingen i næringen. Fra midten av 1970-tallet til midten av 1980-tallet var det en forholdsvis kraftig vekst i overføringene til reindriftsnæringen over reindriftsavtalen. Disse overføringene ga reindriftsutøverne en trygghet og en mulighet til å videreutvikle reindriften som næring. Samtidig fikk overføringene den utilsiktede virkning at reintallet økte, og da særlig reintallet i Finnmark.

På 1990-tallet har spesielt reintallstilpasningen i Finnmark, men også reintalls- og inntektsfordeling stått sentralt når man har drøftet innretningen av de økonomiske virkemidlene over reindriftsavtalen. På samme måte har produksjonsoptimalisering vært et fokusert delmål. Her kan det nevnes at kalveslaktetilskuddet er den eneste ordning over reindriftsavtalen som har vært med fra avtalens opprettelse.

Reindriftsavtalen skal bidra og tilrettelegge for et godt økonomisk grunnlag for de som er, og skal være i næringen. Et godt økonomisk grunnlag er en forutsetning for å kunne nå de politiske målene.

Bedre økonomi per driftsenhet vil kunne bidra til at flere familiemedlemmer kan delta i driften. Dette vil kunne ha positive effekter på bl.a. kvinners deltagelse i driften og kunnskapsoverføringen mellom

generasjoner. Færre driftsenheter vil ikke nødvendigvis medføre en sterk reduksjon av antall personer tilknyttet næringen, men derimot at flere i hver familie deltar i driften.

3 Nærmere om den økonomiske utviklingen i næringen

3.1 Den økonomiske situasjonen

3.1.1 Materiale og metode

Totalregnskapet for reindriffts-næringen viser hovedtrekkene i den økonomiske utviklingen i næringen. Det henvises til tabell 3.1 som presenterer hovedtallene for regnskapsårene 1999–2002, og foreløpig regnskap for 2003.

Hoveddelen av datamaterialet i totalregnskapet er knyttet til kalenderår, men tallmaterialet som er hentet fra reineiernes melding om reindrift er knyttet opp mot driftsår. Et driftsår varer fra 1. april til 31. mars påfølgende år. I totalregnskapet brukes foregående driftsårs korrigerede sluttstatus som utgangspunkt for fastsettelse av reintall og antall aktive driftsenheter i kalenderåret. Formelt sett består antall driftsenheter både av aktive og inaktive enheter. Med aktive driftsenheter menes enheter som i reineiernes melding om reindrift står oppført med rein i sluttstatus, dvs. per 31. mars. Dette inkluderer også tidsbegrensede driftsenheter og uoppgjorte dødsbo. Med inaktive driftsenheter menes enheter som står uten rein i sluttstatus, men som ikke er formelt avviklet.

Reindrifftsforvaltningen samler kontinuerlig inn oppgaver over totalt antall slakt, vekter og priser fra slakteriene. Dette datamaterialet danner grunnlaget for beregning av næringens kjøttinntekter.

Reintallet per 1. januar varierer fra år til år, både på grunn av reelle endringer i reintallet og forskyvninger i slaktetidspunkt. Ved å korrigere kjøttinntektene for endringer i reinhjordverdien, framkommer næringens produksjonsinntekter. Endringer i dyretallet verdsettes til full slakteverdi. Verdiøkningen inntektsføres, mens verdinedgang føres til fra-drag.

Ved siden av produksjonsinntektene inngår også binæringsinntekter, kjøre- og arbeidsinntekter og erstatninger på inntektssiden i totalregnskapet. Binæringsinntektene omfatter inntekter fra husflid og utmarks-næringer. Kjøre- og arbeidsinntektene omfatter henholdsvis vederlag for kjøring og godtgjørelse for transport, og ressurovervåking og måling av radioaktivitet. Erstatninger regnes også som inntekter til næringen. De ordningene som er med, er erstatninger fra Direktoratet for naturforvaltning for rein drept av fredet rovvilt, erstatninger over

Reindrifftsavtalen ved omfattende tap, erstatninger fra Jernbaneverket for rein drept av tog, erstatninger fra forsikringsselskapene for rein drept av bil og erstatninger for tap av beiteland.

På kostnadssiden inngår driftsenhetenes kostnader, felleskostnader og kostnader i tamreinlag. Driftsenhetenes kostnader beregnes på grunnlag av et utvalg av skatteregnskap, det vil si næringsoppgaver og selvangivelser. Antall regnskap i utvalget utgjør om lag 65 % av samtlige driftsenhetsinnehaveres regnskap. Felleskostnader beregnes på grunnlag av regnskap fra reinbeitedistrikter og reindriftsfond. I tillegg inngår overføringer til transportører i forbindelse med pramming av rein. Tilsvarende beløp føres til inntekt under statstilskudd. Tamreinlagenes kostnader beregnes med utgangspunkt i samtlige lags regnskap.

Statstilskuddene omfatter ordinære tilskudd, andre tilskudd, ekstraordinære tilskudd, tilskudd til binæringer, tilskudd over Verdiskapingsprogram for reindrift og tiltak mot radioaktivitet. De ordinære tilskuddene innbefatter tilskudd til investeringer og pramming/transport, samt distriktstilskudd, produksjonstilskudd, driftstilskudd, kalvetilskudd, tidligslaktetilskudd, ektefelle tillegg og tapsforebyggende tiltak. Andre tilskudd omfatter utdanningsstipend, tilskudd til barnehager, avviklingslønn og tilskudd til innløsning av driftsenhet. Posten ekstraordinære tilskudd har rommet ulike ordninger over tid. Eksempler i denne sammenheng er ekstra kalveslaktetilskudd, tilskudd ved produksjonssvikt og dekning av saksomkostninger. Posten tilskudd til binæringer bygger på tilskudd til næringskombinasjoner administrert av Samisk utviklingsfond, en ordning som sorterer under Sameetinget. Posten tiltak mot radioaktivitet omfatter tidlig slakt, kostholdskompensasjon, anlegg/føring/tap og nedføring.

Reindriffts-næringens kapital domineres av en stor hovedverdi – reinen. Statusverdi beregnes med utgangspunkt i reintall, flokksammensetning og livdyrverdi. Sistnevnte beregnes årlig på grunnlag av gjennomsnittlige priser og slaktevekter. Andre aktiva slik som statusverdi på driftsbygninger, private reindrifftsanlegg, maskinelle hjelpemidler og gjeld beregnes på grunnlag av det samme materialet som driftsenhetenes kostnader beregnes ut fra.

Tabell 3.1 Sammendrag av reindriftens totalregnskap 1999–2002, og foreløpig regnskap for 2003 (1000 kr).

	1999	2000	2001	2002	2003 ²
Inntekter					
Kjøttinntekter	72 689	59 595	75 862	91 711	94 150
Endring i reinhjordverdien	-16 259	-3 389	19 544	31 772	0
Binæringsinntekter	3 400	4 399	5 293	5 288	5 290
Kjøre- og arbeidsinntekter	2 368	1 563	2 679	1 989	1 990
Erstatninger					
– tap av rein	26 167	34 703	37 862	25 157	21 670
– arealinngrep	4 145	3 868	3 372	8 814	5 350
Sum inntekter	92 510	100 738	144 612	164 732	128 450
Kostnader					
Driftsenhetenes kostnader	64 311	61 642	69 959	69 821	68 980
Felleskostnader	14 262	18 642	20 952	19 620	19 940
Tamreinlagenes kostnader	3 697	3 517	4 871	4 181	4 250
Sum kostnader	82 270	83 800	95 782	93 622	93 170
Statstilskudd					
Ordinære tilskudd	39 658	44 626	54 228	59 492	60 370
Andre tilskudd	5 864	10 357	7 956	5 253	6 520
Ekstraordinære tilskudd	3 564	3 791	30 584	1 076	680
Binæringer	3 803	4 556	5 911	6 362	5 610
Verdiskapingsprogram	0	0	544	5 226	5 500
Tiltak mot radioaktivitet	3 633	2 799	2 921	1 894	2 660
Sum statstilskudd	56 522	66 129	102 144	79 302	81 340
Vederlag for arbeid og kapital	66 762	83 067	150 975	150 411	116 620
Renter på lånt kapital	6 753	7 021	8 279	8 638	5 450
Vederlag for arbeid og egenkapital					
– totalt (1.000 kr)	60 008	76 047	142 695	141 773	111 170
– per årsverk (kr)	61 928	78 887	143 268	139 192	108 142
– per driftsenhet (kr)	101 709	127 381	228 985	228 228	180 471
Sum årsverk	969	964	996	1 019	1 028
Ant.dr.enh. ¹	590	597	623	621	616

¹ Antall årsverk for reindrift i tamreinlagene (32 i 1999, 2000 og 2002, og 34 i 2001 og 2003) er lagt til antall driftsenheter i samisk reindrift.

² Foreløpig regnskap for 2003 er basert på administrative anslag fra Reindrifftsforvaltningen, og er ikke behandlet av Økonomisk utvalg for reindriften.

3.1.2 Totalregnskapet for reindriften

Sammendraget av reindriftens totalregnskap for perioden 1999–2003 er presentert i tabell 3.1. På bakgrunn av den store usikkerheten som er knyttet til endringer i reinhjordverdien, holdes denne verdien utenfor det foreløpige regnskapet for 2003.

Totalregnskapet viser at resultatmålene er på samme nivå i 2002 som i 2001. Vederlag for arbeid og egenkapital reduseres fra 142,7 mill kroner i 2001 til 141,8 mill kroner i 2002 (-0,9 mill kroner).

Målt per årsverk avtar vederlag for arbeid og egenkapital fra 143 268 kroner i 2001 til 139 192 kroner i 2002. Selv om resultatmålene er tilnærmet uendret fra 2001 til 2002, er det til dels store endringer i enkelte av totalregnskapets hovedposter mellom de to årene. Samlet sett er det likevel slik at resultatene for 2002 gjengir en vesentlig sunnere økonomisk situasjon enn i 2001. Dette har sammenheng med at de markedsbaserte inntektene har økt, mens det samlede omfanget av statlige tilskudd er klart lavere.

Sum inntekter øker fra 144,6 mill kroner i 2001 til 164,7 mill kroner i 2002, vesentlig som følge av økte kjøttinntekter (+15,8 mill kroner), en positiv endring i reinhjordverdien (+12,2 mill kroner) og økte erstatninger for arealinngrep (+5,4 mill kroner). At kjøttinntektene øker, skyldes i første rekke en økning i slaktekvantum levert slakteri fra 1 134 tonn i 2001 til 1 327 tonn i 2002 (+193 tonn). Gjennomsnittlig pris utbetalt til produsent øker fra 48,25 kroner per kg i 2001 til 51,31 kroner per kg i 2002.

Driftsenhetenes kostnader, felleskostnadene og tamreinlagenes kostnader avtar med henholdsvis 0,1 mill kroner, 1,3 mill kroner og 0,7 mill kroner. I sum gir dette en reduksjon i de totale kostnadene fra 95,8 mill kroner i 2001 til 93,6 mill kroner i 2002 (-2,2 mill kroner).

Sum statstilskudd reduseres fra 102,1 mill kroner i 2001 til 79,3 mill kroner i 2002 (-22,8 mill kroner). Den klart største reduksjonen kan knyttes til posten ekstraordinære tilskudd (-29,5 mill kroner), men også postene andre tilskudd (-2,7 mill kroner) og tiltak mot radioaktivitet (-1,0 mill kroner) reduseres.

Renter på lånt kapital øker fra 8,3 mill kroner i 2001 til 8,6 mill kroner i 2002, og rentesatsen øker fra 8,7 % i 2001 til 8,8 % i 2002.

Når det gjelder utviklingen fra 2002 til 2003, viser tabell 3.1 en reduksjon i resultatmålene. Dette har imidlertid først og fremst sammenheng med at endringer i reinhjordverdien holdes utenfor i det foreløpige regnskapet for 2003, mens det er med i regnskapet for 2002. Med utgangspunkt i de forutsetningene som er lagt til grunn for tabell 3.1, er vederlag for arbeid og egenkapital beregnet til 111,2 mill kroner i 2003 (141,8 mill kroner i 2002). Foreløpige tall indikerer at kjøttinntektene, til tross for en vanskelig markedssituasjon høsten 2003, øker fra 91,7 mill kroner i 2002 til 94,2 mill kroner i 2003 (+2,4 mill kroner). Den viktigste forklaringsfaktoren her er en prisøkning fra 51,31 kroner per kg i 2002 til 55,26 kroner per kg i 2003 (+3,95 kroner per kg).

3.1.3 Totalregnskapet for 2002 etter reinbeiteområde

Tabell 3.2 viser variasjonen i lønnsomhet mellom de ulike reinbeiteområdene i 2002. Det går frem av tabellen at det er klare nivåforskjeller i resultatmålene mellom reinbeiteområdene sør for Troms og de nordlige reinbeiteområdene, med unntak av Polmak/Varanger. Vederlag for arbeid og egenkapital for tamreinlagene, som ligger høyest, utgjør 302 353 kroner per årsverk. For Troms som ligger

lavest, viser tilsvarende beregninger 77 726 kroner per årsverk. Det påpekes imidlertid at forskjellen i resultatmål mellom nord og sør er mindre i 2001 og 2002 enn de har vært tidligere. For 2001 skyldes dette i hovedsak store statlige inntektsoverføringer, mens for 2002 er bakgrunnen først og fremst vesentlig høyere kjøttinntekter.

Sum inntekter øker fra 2001 til 2002 i alle reinbeiteområder unntatt Nordland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag/Hedmark. I Polmak/Varanger skyldes økningen først og fremst en positiv endring i reinhjordverdien. I Vest-Finnmark og tamreinlagene er det en kombinasjon av økte kjøttinntekter og økt reinhjordverdi som bidrar til inntektsøkningen, og i Karasjok og Troms har inntektsøkningen i hovedsak sammenheng med økte kjøttinntekter. Nedgangen i sum inntekter i Nordland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag/Hedmark skyldes en kombinasjon av reduserte kjøttinntekter og reduserte erstatninger for tap av rein.

De totale kostnadene er relativt stabile fra 2001 til 2002 i samtlige reinbeiteområder. Polmak/Varanger har den største kostnadsreduksjonen (-1,2 mill kroner), og Karasjok har den største kostnadsøkningen (+0,2 mill kroner).

Sum statstilskudd minker fra 2001 til 2002 i samtlige reinbeiteområder unntatt Sør-Trøndelag/Hedmark og tamreinlagene. I Finnmark er tilskuddsreduksjonen svært stor, men også i Troms og Nordland minker de statlige overføringene vesentlig fra 2001 til 2002. Det er først og fremst de ekstraordinære tilskuddene som reduseres.

Endringene fra 2001 til 2002 i totalregnskapets hovedposter gir følgende forklaring til endringene i resultatmålene i de ulike reinbeiteområdene:

- Polmak/Varanger: En positiv endring i reinhjordverdien kombinert med reduserte kostnader gir en positiv utvikling i resultatmålene, til tross for at både kjøttinntekter, erstatninger og statstilskudd minker noe.
- Karasjok: Selv om kjøttinntektene øker vesentlig, gir reduserte statstilskudd, en negativ endring i reinhjordverdien og økte kostnader en (svakt) negativ endring i resultatmålene. Erstatningene er på samme nivå som i 2001 – som følge av at erstatninger for arealinngrep øker tilsvarende reduksjonen i erstatninger for tap av dyr.
- Vest-Finnmark: Til tross for at både kjøttinntekter og reinhjordverdi øker betydelig, gir reduserte statstilskudd og erstatninger en (svakt) negativ endring i resultatmålene. Kostnadene er på samme nivå som i 2001.
- Troms: Den negative utviklingen i resultatmålene er i hovedsak et resultat av reduserte statstil-

Om reindriftsavtalen 2004/2005, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2004 m.m.

- skudd. Kjøttinntektene øker noe etter flere år med reduksjoner, og kostnadene minker. Erstatningene er på samme nivå som i 2001.
- Nordland: Den (klart) negative endringen i resultatmålene skyldes at både statstilskudd, erstatninger og kjøttinntekter reduseres. Kostnader og endringer i reinhjordverdi er på samme nivå som i 2001.
 - Nord-Trøndelag: Reduserte kjøttinntekter, statstilskudd og erstatninger gir en nedgang i resultatmålene, selv om en positiv endring i reinhjordverdien virker i motsatt retning. Kostnadene er på samme nivå som i 2001.
 - Sør-Trøndelag/Hedmark: Selv om kjøttinntektene og erstatningene avtar noe, gir økte statstilskudd, reduserte kostnader og en positiv endring i reinhjordverdien en forbedring av resultatmålene.
 - Tamreinlag: Økte kjøttinntekter og statstilskudd kombinert med en positiv endring i reinhjordverdien og reduserte kostnader, gir en betydelig resultatforbedring.

Tabell 3.2 Totalregnskapet for 2002 etter reinbeiteområde (1 000 kroner)

	Polmak/ Varanger	Kara- sjok	Vest- Finnm.	Troms	Nordland	Nord- Tr.lag	Sør-Tr./ Hedm	Tam- reinlag
Inntekter:								
Kjøttinntekter	10 339	15 585	26 974	3 514	5 830	9 016	11 187	9 307
Endr. i reinhjordverdien	2 132	9 140	15 838	1 565	2 673	115	-367	676
Binæringsinntekter	218	793	3 794	378	51	32	24	0
Kjøre- og arbeidsinntekter ..	79	237	1 324	5	129	87	129	0
Erstatninger								
– tap av rein	1 987	3 569	5 583	4 428	5 505	2 577	1 220	288
– arealinngrep	364	3 968	2 479	362	338	655	646	0
Sum inntekter	15 120	33 292	55 991	10 251	14 525	12 482	12 840	10 270
Kostnader:								
Kapitalslit og driftsmidler ...	7 206	17 034	33 359	9 421	9 799	5 719	6 904	4 181
Sum kostnader	7 206	17 034	33 359	9 421	9 799	5 719	6 904	4 181
Statstilskudd:								
Ordinære tilskudd	5 653	9 638	22 867	4 453	4 944	4 759	4 620	2 557
Andre tilskudd	353	1 454	2 563	110	252	432	90	0
Ekstraordinære tilskudd	0	0	274	0	20	0	782	0
Tilskudd til binæringer	202	1 173	4 687	202	0	97	0	0
Verdiskapingsprogram	1 229	332	1 402	485	1 778	0	0	0
Tiltak mot radioaktivitet	0	0	0	0	301	195	216	1 182
Sum statstilskudd	7 436	12 597	31 794	5 250	7 294	5 483	5 708	3 740
Vederlag for arbeid og kapital	15 350	28 855	54 426	6 080	12 020	12 246	11 644	9 829
Renter lånt kapital	887	1 885	3 123	363	834	648	802	96
Vederlag for arbeid og egenkapital i 2002:								
– totalt (1.000 kr)	14 463	26 969	51 303	5 717	11 186	11 598	10 842	9 733
– per årsverk (kr)	215 604	108 371	118 411	77 726	162 837	210 589	272 320	302 353
– per driftsenhet (kr)	321 404	195 430	211 125	114 343	254 233	297 394	361 399	0
Antall årsverk i 2002	67	249	433	74	69	55	40	32
Antall driftsenheter i 2002 ..	45	138	243	50	44	39	30	32

Det totale økonomiske resultatet for næringen karakteriseres samlet sett fortsatt som svakt, men det er store regionale og lokale forskjeller. Departementet vil peke på de store forskjellene i produksjon og effektivitet i næringen. Den økonomiske og sosiale situasjonen for reineierne i store deler av de sentrale reindrifftsområdene i Finnmark er fortsatt vanskelig. Det er få alternative inntekts- og sysselsettingsmuligheter, noe som forverrer situasjonen i regionen og vanskeliggjør prosessen med å redusere antall personer tilknyttet næringen.

Situasjonen krever at det blir lagt til rette for de som må ut av næringen, samtidig som man sikrer fremtidens reindrifftsutøvere trygge og gode rammebetingelser. De økonomiske virkemidlene over avtalen bør stimulere til høyt slakteuttak, tidligere gjennomføring av slaktingen og satsing på utviklings- og investeringstiltak. Dette er helt nødvendig for å sikre en bærekraftig utvikling i reindriffts næringen.

3.1.4 Driftsenhetens økonomi

Gjennomsnittlige nøkkeltall per driftsenhet og per rein i de ulike reinbeiteområdene er presentert i tabell 3.3. Tabellen viser store variasjoner mellom områdene. Eksempelvis varierer kjøttinntektene per driftsenhet mellom 70 288 kroner i Troms og 372 910 kroner i Sør-Trøndelag/Hedmark. Gjennomsnittlig kjøttinntekt per rein varierer mellom 366 kroner i Vest-Finnmark og 846 kroner i Sør-Trøndelag/Hedmark.

Det er også betydelig variasjoner i gjennomsnittlige totale tilskudd mellom reinbeiteområdene. Reinbeiteområdene der flest driftsenheter og distrikter oppfyller de kravene som avtalepartene har satt, får uttelling i form av høyere utbetaling per driftsenhet. Dette gjelder i hovedsak de produksjonsavhengige tilskuddene, der utbetalingene har vært knyttet opp mot ulike produksjonskrav som er satt bl.a. for å hindre vekst i reintallet og ytterligere slitasje av lavbeitene. Inntektsoverføringene per driftsenhet er høyest i Sør-Trøndelag/Hedmark og lavest i Karasjok. Dersom inntektsoverføringene relateres til reintall, er det fortsatt Karasjok som mottar minst, mens de største overføringene går til Troms.

De totale kostnadene per driftsenhet varierer også mellom områdene, men i mindre grad enn inntektene. Totale kostnader per rein varierer imidlertid svært mye mellom områdene. Troms har det klart høyeste kostnadsnivået sett i forhold til reintallet, mens Polmak/Varanger har de laveste kostnadene per rein.

Vederlag for arbeid og egenkapital per driftsenhet viser til dels store forskjeller i lønnsomhet mellom områdene. I Sør-Trøndelag/Hedmark hvor resultatet er best, utgjør vederlaget 361 399 kr. Derimot utgjør vederlaget under halvparten (114 343 kr) i Troms, hvor resultatet er svakest. Den store variasjonen skyldes forskjeller både når det gjelder reintall per driftsenhet og inntjening per rein, hvorav sistnevnte ser ut til å ha størst betydning for resultatet. Dette innebærer at en forbedring av drifts-

Tabell 3.3 Gjennomsnittlige nøkkeltall per driftsenhet for reinbeiteområdene i 2002.

	Polmak/ Varanger	Karasjok	Vest- Finnm.	Troms	Nordland	Nord- Tr.lag	Sør-Tr./ Hedm
Reintall i vårflokk (ant.)	445	273	303	181	309	333	441
Kjøttinntekter (kr)	229 760	112 934	111 003	70 288	132 495	231 189	372 910
Kjøttinntekter per rein (kr)	517	414	366	388	428	694	846
Totale inntekter ¹ (kr)	336 000	241 245	230 417	205 028	330 114	320 047	427 991
Inntekter per rein ¹ (kr)	755	884	761	1.133	1.067	960	971
Totale tilskudd ² (kr)	165 251	91 280	130 838	105 002	165 778	140 592	190 263
Tilskudd per rein (kr)	372	335	432	580	536	422	432
Totale kostnader (kr)	160 136	123 433	137 279	188 420	222 699	146 641	230 123
Kostnader per rein (kr)	360	452	453	1.041	720	440	522
VL for A+EK ³ (kr)	321 404	195 430	211 125	114 343	254 233	297 394	361 399
VL for A+EK ³ per rein (kr)	723	716	697	632	822	892	820
Innt. utenfor reindrifften (kr)	226 144	172 659	134 029	133 163	122 018	129 766	124 259

¹ Inkludert kjøtt og biprodukter, endring i reinjordverdien, binæringsinntekter, kjøre- og arbeidsinntekter og erstatninger.

² Inkludert ordinære tilskudd, andre tilskudd, ekstraordinære tilskudd, tilskudd til binæringer, tilskudd over Verdiskapingsprogram for reindrift og tiltak mot radioaktivitet.

³ VL for A+EK = vederlag for arbeid og egenkapital.

enhetenes økonomi først og fremst betinger en økt inntjening per rein, men også et økt reintall per driftsenhet.

Mange reindrifftsfamilier henter deler av sin inntekt utenfor reindriffts næringen. Det er i all hovedsak kvinner som står for inntekten utenfor næringen. Lønn utenfor reindrifften utgjør 87,7 mill kroner i 2002. Med unntak av Vest-Finnmark, Troms

og Sør-Trøndelag/Hedmark er det en økning i sum lønn m.v. utenfor reindrifften fra 2001 til 2002 i samtlige reinbeiteområder. Polmak/Varanger skiller seg ut med høyest gjennomsnittlig lønn m.v. utenfor næringen. Gjennomsnittlig sum lønn m.v. per driftsenhet varierer fra 122 000 kr i Nordland til 226 000 kr i Polmak/Varanger.

4 Nærmere om sentrale utfordringer og strategier

Reindriften er den sentrale samiske kulturbæreren – og er den viktigste årsaken til at samisk språk og kultur har overlevd. Dette gjelder i særlig grad den sør-samiske kulturen. For at reindriften også i framtiden skal forbli en sentral del av det materielle grunnlaget for samisk kultur, er det viktig at reindriften oppfattes og forvaltes som en næring. En reindriften som ikke kan vise til verdiskaping og produksjon, vil etter departementets mening ikke kunne ivareta rollen som en sentral kulturbærer. Dette er også et forhold som må vektlegges i forbindelse med forvaltningen av reindriften sine beitearealer. En reindriften som fremstår som en sterk og livskraftig næring vil etter departementets mening være en forutsetning for at reindriften kan stå i mot det press som i dag utøves mot næringen og reindriften sine arealer.

Dagens utfordringer kan ikke løses med gårdagens virkemidler. Det må hele tiden fortas justeringer, og man må møte framtiden med en framtidrettet politikk. I dette arbeidet er felles virkelighetsforståelse og samhandling en avgjørende forutsetning. Dette krever et høyt kunnskapsnivå hos politikere og myndigheter når det gjelder de ulike sidene ved reindriften, og om endringsprosesser og årsaksforhold. Videre krever det aktiv deltagelse fra næringsorganisasjonen i forhold til å følge opp arbeidet med å gjennomføre reindrifftsavtalens virkemiddelssystem, samt de vedtak som fattes av reindriften sine styringsorganer. Det er kun gjennom felles anstrengelser og samarbeid man har mulighet til å nå de mål som er satt.

Regjeringens føringer for reindriftpolitikken finnes i Semerklæringen av 8. oktober 2001, St prp nr 63 (2002–2003) *Om reindrifftsavtalen 2003–2004, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2003* og St meld nr 33 (2001–2002) *Tilleggsmelding til St meld nr 55 (2000–2001) Om Samepolitikken*. I disse dokumentene heter det at man i Regjeringens næringspolitikk generelt og reindriftpolitikken spesielt, legger opp til å utforme tiltak som vil gi gode og forutsigbare rammevilkår for alle næringsutøvere. Eksempel på tiltak er lavere skatter, forenkling av rapporteringsrutiner, fokusering på produktutvikling og kompetanseheving. Videre skal fokus være rettet mot markedet, dvs at man bør forvente en generell innstramning når det gjelder

støtte til drift, og at det legges mer vekt på støtte til innovasjon, kompetanseheving, produktutvikling, investering og markedsføring. Selv om det er viktig med en framtidrettet næringspolitikk, må det likevel ikke være tvil om at Regjeringens mål er å legge til rette for en livskraftig reindriften innenfor de rammer som ressursgrunnlaget setter. I den forbindelse vil myndighetenes rolle være å fastsette rammebetingelser slik at driften skjer på miljøets premisser, og løpende vurdere tiltak og virkemidler for å sikre dette.

Under Regjeringen Bondevik II er det gjennomført betydelige endringer i forhold til virkemiddelbruken overfor reindriftnæringen. Her vises det til Reindrifftsavtalen 2003/2004 hvor de økonomiske ordningene ble lagt vesentlig om – fra ordninger som i stor grad har vært faste beløp per driftsenhet til ordninger som premierer produksjon og verdiskaping. Disse endringene sammen med innføringen av skattefradraget, innebærer at det er lagt til rette for en økt produksjon og verdiskaping fra næringen, og dermed på sikt en større økonomisk bærekraft. Omleggingene har i tillegg medført betydelige forenklinger av regelverket.

Når det gjelder det videre arbeidet med utviklingen av reindriftpolitikken, vil Regjeringen videreføre og videreutvikle de omleggingene som er gjennomført og iverksatt. I dette arbeidet er det sentralt å fortsette arbeidet med å tilrettelegge, forenkle og effektivisere reindrifftsavtalens virkemiddelssystem. Videre vil Regjeringen stimulere til reell markedsrettet produksjon og verdiskaping, stimulere til bruk av biprodukter fra reinslakting, samt sikre trygg mat og dyrevelferd. Disse tiltakene vil være sentrale bidrag til å regulere reintallet ved at reindriftsutøverne gis mulighet til å få større inntekter fra hver enkelt rein.

4.1 Utvikling av lavbeitene i Finnmark, reintallsutvikling og reintallstilpasning

4.1.1 Utvikling av lavbeitene

Lavbeitene i Finnmark er i mange områder sterkt nedbeitet. Satellittbilder bearbejdet av NORUT tyder på at beiteverdien av vinterbeiteområdene i

Tabell 4.1 Lavbeitenes status, som prosentvis fordeling etter slitasjegrad på Finnmarksvidda (distrikt 30 og 31) i 1973, 1980, 1987/88, 1996 og 2000 målt ved hjelp av satellitt

Status lavbeite	1973	1980	1987/88	1996	2000
Inntakt	85 %	68 %	15 %	8 %	5%
Sterkt nedbeitet	15 %	32 %	56 %	42 %	44%
Utbeitet	0 %	0 %	29 %	50 %	51%
Totalt	100 %	100 %	100 %	100 %	100%

(Data fra NORUT Informasjonsteknologi)

Vest-Finnmark er blitt betydelig redusert i løpet av 1980- og 1990-årene. De regionale forskjellene i dagens beitebelastning, sett i forhold til tilgjengeligheten av gode sommerbeiter, er store i Finnmark. Situasjonen til lavbeitene forverret seg klart fra 1996 og fram til 2000.

Med den sterke reduksjonen som har vært i inntakte lavbeiter gjennom de siste 30 årene, og med den betydelige delen utbeitede lavmatter i deler av Finnmark, står vi foran en meget langsiktig utfordring. Lavbestandene når en maksimal høyde og tetthet ved 1000–1200 g lav/m². En velutviklet 50–60 mm tykk matte av beitelav er resultatet av 15–25 års uforstyrret vekst. Gjenveksttiden etter total nedbeiting anslås av enkelte modeller helt opp mot 70–140 år. Således indikerer status på lavmattene og dagens høye reintall at en gjenoppbygging av lavmattene i enkelte områder i Finnmark synes å ligge langt frem i tiden.

For å bygge opp lavmatter som er nedbeitet, kreves det at reintallet holdes så lavt at beitingen er mindre enn tilveksten i lavmattene. I første omgang innebærer dette å nå målet om det høyeste fastsatte reintallet i Vest-Finnmark, seinere også for Øst-Finnmark. Reintallet i Vest-Finnmark er fastsatt på grunnlag av sommerbeitekapasiteten. Det haster således å bringe reintallet ned på et økologisk bærekraftig nivå, og fastsette et reintall på grunnlag av vinterbeitekapasiteten, som i dag er knapphetsfaktoren i Finnmark.

Det å sikre en næring i balanse med naturgrunnet er helt avgjørende for en framtidig bærekraftig og livskraftig reindriftnæring. Således vil en gjenoppbygging av næringens økologiske bærekraft være av helt avgjørende betydning for næringens fremtidige eksistens. Reindriftnæringen er et arktisk produksjonssystem, som er basert på å utnytte beiteressursene i marginale utmarksområder gjennom hele året. For å sikre at næringen også i fremtiden kan opprettholde sine tradisjonelle driftsmønstre og metoder, er det avgjørende at lavressursene i Finnmark gjenoppbygges. Tilgjengelig

beite gjennom alle årstider vil således være nødvendig for å ivareta næringens kultur og tradisjoner.

Enhver utsettelse av reintallsreduksjonen vil vanskeliggjøre prosessen med å nå målet om en næring i balanse med beiteressursene, og derav å nå målet om en bærekraftig reindrift. Samtidig vil en dyrevernmessig tragedie lettere kunne oppstå ved et reintall som ikke er i balanse med beiteressursen.

En ytterligere forringelse av beitene vil videre øke sårbarheten ved vanskelige vintre i mange år fremover, og gjøre næringen mindre motstandsdyktig i forhold til sultkatastrofer.

4.1.2 Reintallsutvikling

Reintallet i Finnmark er i mange områder i en alvorlig ubalanse med beitegrunnet. På grunn av svært gunstige klimatiske forhold de siste vintrene har vi unngått de store dyrevernmessige tragediene. Vanskelige beiteforhold og ugunstige beiteforhold, med for eksempel låsing av beiter, vil kunne få svært alvorlige konsekvenser om de skulle oppstå påfølgende vintre. Man vil da kunne stå over for en større dyrevernmessig katastrofe med utsultede og underernærte rein i store deler av Finnmark. Det er i den sammenheng nærliggende å peke tilbake på vinteren 1997 da nærmere 20 000 rein gikk tapt, indirekte eller direkte, på grunn av sult. Reintallet i Finnmark har variert sterkt gjennom historien, blant annet grunnet klimatiske forhold og varierende beitetilgang. Mellom 1835 og 1950 varierte reintallet i Finnmark fra i overkant av 50 000 rein opp til 100 000 rein. Etter krigen har reintallet i Finnmark blitt mer enn tredoblet. Den sterkeste veksten skjedde i 15-årsperioden 1974–89, da reintallet økte fra drøyt 80 000 rein til nærmere 200 000 rein i vårflokk. I årene etter, fram til 2001, ble reintallet redusert til 109 000 rein, for så å øke sterkt fram til i dag. De siste årenes sterke vekst har trolig sammenheng med svært gunstige klimatiske forhold beitesesongene 2001/2002, 2002/2003 og 2003/2004. Gunstige klimatiske forhold på vinter-

Tabell 4.2 Oversikt over reintallsutviklingen i Finnmark fra 2001–2004.

	Vest-Finnmark	Øst-Finnmark	Hele Finnmark
Reintall våren 2001	62 021	46 943	108 964
Reintall våren 2002	73 624	57 670	131 294
Reintall våren 2003	90 000 ¹	70 000 ¹	160 000 ¹
Reintall våren 2004	98 000 ²	78 000 ³	176 000 ³

¹ Tallene er korrigert, iberegnet en underrapportering på ca. 15 % (basert på den underrapportering i reintallet som ble avdekket i Vest-Finnmark ved telling høsten/vinteren 2003/04).

² Foreløpig reintall fra reindrifftsmeldingene for 2003/04.

³ Beregnede tall (basert på antatt underrapportering av reintall våren 2003, registrert slakteuttak og antatt flokkstruktur, kalvetilgang og tap sesongen 2003/04).

(Kilde: Reindrifftsforvaltningen)

beitet, med blant annet små snømengder og tidlig vår, har gjort tilgjengeligheten til beiten større. Beiting på rike lavbeiter, som i normale vintre har vært tilnærmet utilgjengelig, har resultert i at reinen har opprettholdt en god kondisjon gjennom vinteren. Videre har dette medvirket til at både tilgangen og overlevelsen av kalv har økt. Kondisjonen på reinen og kvaliteten på slaktet har dessuten vist markert forbedring på tross av det økte reintallet. Dette har gitt reindrifftsutøvere mulighet til å øke størrelsen på reinflokkene sine på tross av at de også de siste to årene har økt slakteuttaket.

I Vest-Finnmark reinbeiteområde har det registrerte reintallet i vårflokk økt fra ca 62 000 i 2001 til nærmere 100 000 i 2004 (per 31. mars). Dette gir en veksthastighet som er større enn i vekstperioden på 1980-tallet. Reintallsøkningen kan, som nevnt over, i hovedsak tilskrives svært god produksjon som følge av særdeles gunstige klimatiske forhold de siste årene. Men veksten har blitt forsterket ved at produksjonsøkningen i sesongen 2001/2002 ikke ble tatt ut som følge av reduserte krav til slaktning etter flere år med dårlig produksjon. I tillegg har den vanskelige markedssituasjonen for reinkjøtt høsten/våren 2003/2004 bidratt ytterligere til reintallsveksten. Her vises det til at slaktingen høsten 2003 ved flere anledninger stoppet opp grunnet den vanskelige markedssituasjonen.

4.1.3 Reintallstilpasningen i Vest-Finnmark

For Vest-Finnmark reinbeiteområde fastsatte Reindrifftsstyret 30. januar 2002 *høyeste reintall* for sommerbeitedistriktene til 63 700 rein¹. Høyeste reintall for distriktene i Vest-Finnmark reinbeiteområde ble fastsatt på bakgrunn av føringene Stortinget ga i

Innst S nr 216 (1999–2000) der: «*Stortinget ber Regjeringen i samarbeid med reindrifftsutøverne å fastsette øvre reintall for hvert distrikt*». Næringskomiteen presiserer, jfr. Budsjettinnst S nr 8 (2001–2002), at det er svært viktig å få tilpasset antall rein i forhold til beitegrunnet.

For å følge opp Stortingets føring om at prosessen skal skje i *samarbeid med reindrifftsutøverne*, har man etablert en dialog med de ulike reinbeitedistriktene omkring ønskelige og aktuelle tiltak for å nå målet om det fastsatte høyeste reintallet. Der hvor man kommer fram til et omforent opplegg, forutsettes dette nedfelt i en driftsavtale mellom distriktet og forvaltningen. I driftsavtalen skisseres det hvordan man skal nå målet om det fastsatte høyeste reintallet. Prosessen styres av *prosjektkontoret* tilknyttet Reindrifftsforvaltningen Vest-Finnmark. Distriktene har ytret ønske om tiltak i form av en bonusordning med økonomisk kompensasjon per rein ved reduksjon av reintallet, og ved en eventuell avvikling av driftsenheten. En slik bonusavtale er utarbeidet.

Stortinget bevilget 6 millioner kroner i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2004 til en ordning for reduksjon av reintallet i Vest-Finnmark reinbeiteområde. Midlene skal nyttes til utbetaling av bonus til de som med basis i en driftsavtale frivillig reduserer reintallet eller avvikler sin reindrifft.

Når det åpnes for bruk av økonomiske midler, er dette kun for å stimulere til en rask og frivillig prosess. Reintallstilpassninger som sådan baseres på reindrifftslovens bestemmelser.

Reintallstilpasningen i Vest-Finnmark har blitt vanskeligere enn man forutså, dette skyldes blant annet svært gunstige klimatiske forhold som har gitt mulighet for oppbygging av reinflokkene. Videre har den vanskelige markedssituasjonen for reinkjøtt virket uheldig inn på reintallstilpasningen, og resultert i mindre slaktet rein enn ønskelig.

Både staten og næringen har en gjensidig for-

¹ Reinøy reinbeitedistrikt fikk fastsatt høyeste reintall på 600 rein i 1999, og var ikke med i den felles reintallsrevisjonen for Vest-Finnmark. Medregnet Reinøy blir således høyeste reintall for Vest-Finnmark totalt på 64.300 rein.

pliktelse for å sørge for at de tiltakene man blir enige om gjennomføres. Reintallsreduksjonen kan i begrenset grad skje ved en reduksjon i antall rein per driftsenhet, men må først og fremst skje ved en reduksjon i antall driftsenheter.

Den første fase man nå er inne i vil bestå av å tilpasse reintallet til det som er fastsatt på bakgrunn av beitekapasiteten til sommerbeitedistriktene. Tilpasningen av reintallet til det fastsatte høyeste reintallet skal være gjennomført innen 1. april 2005. Videre vil fase 2 bestå i å få på plass siidagrensene (beitefelleskapsgrenser) for vår/høst/vinterbeitene (fellesbeitene). Når rammebetingelsene er på plass, vil man i fase 3, på bakgrunn av vurderinger av siidaenes økologiske bærekraft, kunne gjøre et endelig vedtak om et høyeste reintall på bakgrunn av vår/høst/vinterbeitene. Man vil da kunne stå over for ytterligere reduksjoner av reintallet.

Gjennom prosessen som nå er i gang legges det til rette for å tilpasse reintallet til beitegrunnlaget. Dette for å styrke den økonomiske, kulturelle og økologiske bærekraften i reindriftsnæringen i Vest-Finnmark. Det dreier seg om å sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur gjennom å beskytte sårbar natur og ivareta artsmangfoldet. Videre blir det viktig å stabilisere reintallet på fastsatt nivå og samtidig sørge for stabile rammebetingelser for de som skal ha reindrift som næring i fremtiden.

4.1.4 Reintallstilpasningen i Øst-Finnmark

Proessen med å tilpasse reintallet til beitegrunnlaget er i gang også i Øst-Finnmark reinbeiteområde, men vil av forskjellige årsaker sluttføres seinere enn prosessen i Vest-Finnmark. Utfordringen her er å få på plass inndelingene mellom de ulike vinterbeitesonene i Karasjok og Polmak. Forslag til nye distriktsgrenser i Karasjok og Polmak har vært ute på høring, og er nå under forberedelse for vedtak i Reindriftsstyret i juni 2004. De nye grensene vil sammen med nye beitetider legges til grunn for den videre prosessen med å få fastsatt høyeste reintall på distriktsnivå. Fremdriften i prosessen er i første omgang avhengig av at man får på plass sentrale rammebetingelser når det gjelder soneinndeling, distriktsgrenser og beitetider.

I likhet med Vest-Finnmark har det også vært en betydelig økning i reintallet i Øst-Finnmark de siste sesongene. Flere distrikter i Øst-Finnmark forventes å måtte redusere reintallet gjennom den prosess som nå er i gang, selv om situasjonen her trolig ikke er like alvorlig som i Vest-Finnmark.

Når det gjelder distriktene i Varanger, vil det bli igangsatt arbeid med grenser, beitetider og reintall i løpet av det kommende året.

4.2 Markedsforhold

I løpet av siste år har det skjedd betydelige endringer i markedet for omsetning av reinkjøtt. Mens det tidligere år har vært avsetning på alt kjøtt fra rein som ble levert til slakting, inkludert importert reinkjøtt, opplevde man fra og med høsten 2003 en markant endring. Slakteriene fikk problemer med å få omsatt sine produkter. Dette førte igjen til at reieneierne fikk problemer med å levere rein til slakt.

Flere faktorer kan forklare denne utviklingen. Blant annet er samarbeidet og dialogen mellom de ulike aktørene i verdikjeden ikke god nok. Et godt samarbeid har vært spesielt viktig etter at markedet ble deregulert. Et lite effektivt samarbeid har igjen fått konsekvenser for markedsutviklingen og arbeidet med utvikling og salg. Her kan for eksempel nevnes at generisk markedsføring for reinkjøtt har vært fraværende de siste to årene. Erfaring viser at det er viktig å opprettholde en viss markedsføringsaktivitet for å vedlikeholde produktets posisjon over tid. Høsten 2003 tok Landbruksdepartementet og NRL i samarbeid initiativ til en kampanje for reinkjøtt. Denne ble gjentatt våren 2004.

I utgangspunktet er dette et ansvar for næringen og øvrige aktører i verdikjeden. Det offentlige oppgave er å sørge for at rammebetingelsene støtter opp om og stimulerer til et slikt samarbeid. Når det gjelder reindriftsnæringen, har det imidlertid vist seg at det for tiden er behov for mer selektive tiltak og direkte engasjement fra det offentlige enn overfor andre næringer. Det er to hovedgrunner til dette. For det første er det i dag manglende incentiver blant aktørene til dialog og samarbeid. Dette er det viktig å få styrket. Imidlertid er den viktigste grunnen for en mer aktiv offentlig innsats på dette området knyttet til arbeidet med reintallstilpasningen i Finnmark. En nødvendig forutsetning for å få ned reintallet, er at reieneierne har vilje og muligheter til å få levert rein til slakt. Dersom markedsystemet ikke fungerer tilfredsstillende, vil det få direkte konsekvenser for dette arbeidet.

Det er derfor særdeles viktig at arbeidet med å forbedre markedssituasjonen gis høy prioritet i tiden fremover. Denne problemstillingen stod også sentralt i årets reindriftsforhandlinger. Under disse forhandlingene ble partene enige om å legge opp til en prosess der det skal arbeides med både kortsiktige og langsiktige tiltak. På kort sikt inngår markedsarbeid og tiltak for å styrke den uformelle dialogen mellom sentrale aktører innenfor produksjon, slakting og omsetning av reinkjøtt. Gjennom langsiktige tiltak vil det bli satt fokus på problemstillinger og løsninger som kan gi muligheter for at

det også innenfor reindriffts næringen kan bli etablert et effektivt system for omsetning av reinkjøtt på en mer permanent basis. For å få dette til, er det imidlertid nødvendig at alle ledd i verdikjeden deltar i arbeidet.

4.3 Verdiskapingsprogrammet for rein

Verdiskapingsprogrammet for reindrift (VSP-rein) ble iverksatt i 2001, og skal bidra til å øke verdiskapingen i reindrifften slik at det kommer reineier til gode. VSP-rein gir støtte til prosjekter som omfatter videreforedling, distribusjon og salg av reinprodukter. Dette gjelder både kjøttprodukter og biprodukter av rein. Til sammen er det bevilget 22,4 mill kroner til programmet de tre første driftsårene. Over reindrifftsavtalen 2004/2005 er programmet foreslått videreført med en bevilgning på 7,7 mill kroner.

VSP-rein har definert fem satsningsområder: Nyskaping og bedriftsutvikling, kompetanse, nettverk og mobilisering, markedskanaler, samt andre

tiltak. Gjennom programmets delmål ønsker man å oppnå økt verdiskaping i reindrifften ved at reineierne i økende grad skal integrere fremover i verdikjeden, revitalisering av tradisjonelle produkter og arbeidsformer, og bidra til at økt volum av produkter med høy kvalitet når frem til et betalingsvillig marked.

VSP-Rein har en styringsgruppe bestående av fem medlemmer med representanter fra Landbruksdepartementet, Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) og Sametinget. Innovasjon Norge ved avdelingen i Tromsø, har det administrative ansvaret for programmet.

Nordlandsforskning har i samarbeid med Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norut-NIBR Finnmark foretatt en evaluering av første fase av VSP-Rein, som omfatter de to første driftsårene fra 2001 til høsten 2003. Evalueringen ble fremlagt april 2004. Landbruksdepartementet vil på bakgrunn av den foreliggende evalueringen vurdere behovet for eventuelle endringer og justeringer av programmet. Videre vil evalueringen bli lagt til grunn ved ny oppnevning av medlemmer til styringsgruppen sommeren 2004.

5 Nærmere om reindrifftsavtalen

5.1 Avtaleperiode

Den reindrifftsavtalen som nå er fremforhandlet vil tre i kraft 1. juli 2004 og gjelde fram til 30. juni 2005. Foruten forslag om en disposisjonsbevilgning til dekning av tiltak mot radioaktivitet er partene enige om at avtalebestemmelsene som gjelder bevilgninger over statsbudsjettet fra og med Reindrifftsavtalen 2004/2005 skal følge kalenderåret. Dette innebærer at inneværende avtale for bevilgningene, som formelt løper til 30. juni 2004, forlenges ut 2004. De budsjettmessige endringene gis dermed først virkning fra kommende budsjettår, dvs 2005. Endringer og omdisponeringer innenfor gjeldende budsjett kan likevel gjennomføres for budsjettåret 2004. Dette er blant annet nødvendig for å få en bedre tilpassing av bevilgningene til det fakstiske behov på de enkelte poster.

Det er videre enighet om at forhandlingstidspunktet ikke endres, samt at Stortingsproposisjonen om reindrifftsavtalen fremmes som tidligere for behandling i vårsesjonen.

5.2 Priser

Det tollbaserte importvernet skal, innenfor de rammer som Norges forpliktelser i henhold til WTO-avtalen setter, praktiseres på en måte som sikrer reindrifftsnaeringen et rimelig vern mot konkurrerende import. Etter samråd med Reindrifftsens importutvalg, kan Landbruksdepartementet ved Statens landbruksforvaltning fastsette *kvoter* for reinkjøtt og/eller levende rein for slakting som kan importeres med redusert toll.

Under forhandlingene for Reindrifftsavtalen 2002/2003 ble avtalepartene enige om at målprisen for reinkjøtt skulle oppheves. Dette innebar fri prisdannelse for reinkjøtt innenfor den beskyttelse importvernet gir. Ved fastsettelse av importbestemmelsene for reinkjøtt har Landbruksdepartementet lagt til grunn at tollsatsene innenfor importkvotene i perioden 01.07.03 – 30.06.04 skal fastsettes slik at importprisen inkl. toll utgjør minimum 60 kroner per kg for helt slakt. Til sammenligning var målpris for avtaleåret 2001/2002 fastsatt til 58 kroner per kg. Denne ordningen vil bli videreført for avtaleåret 2004/2005.

Formålet med den omleggingen av pris- og importbestemmelsene som har funnet sted, er å legge til rette for å utvikle høykvalitets- og høyprisprodukter av reinkjøtt uten begrensninger i administrativt fastsatte priser. På denne måten vil man stimulere til en størst mulig verdiskaping i næringen.

Lagersituasjonen og markedssituasjonen for reinkjøtt driftsåret 2003/2004 tilsa at det ikke var behov for å supplere norsk produksjon med import av reinkjøtt inneværende sesong. På bakgrunn av dette, besluttet Statens landbruksforvaltning i samråd med Reindrifftsens importutvalg, å ikke legge ut noen importkvote for reinkjøtt og levende rein til slakting, verken ved auksjonen høsten 2003 eller våren 2004.

Imidlertid er det importert om lag 16 tonn reinkjøtt fra Sverige og Finland uten reduksjon i tollsatsen. Årsaken til dette er bl.a. at produsentprisen for reinkjøtt i disse landene er på et rekordlavt nivå.

5.3 Utviklings- og investeringstiltak

Det ble for avtaleperioden 2003/2004 gitt en ordinær bevilgning til Reindrifftsens utviklingsfond (RUF) på 36,5 mill kroner. For avtaleperioden 2004/2005 foreslås en bevilgning på 33,5 mill kroner.

Partene er enige om å avsette 4,5 mill kroner til forskning og veiledning i 2004. Dette er tilsvarende bevilgning som i Reindrifftsavtalen 2003/2004. Fram til nå har det vært styret for RUF som har hatt ansvaret for fordelingen av midler til forskning og forskningsformidling. Fra og med denne avtalen vil fordelingen utøves av et styre på fire personer som avgjør søknader etter nærmere retningslinjer fastsatt av avtalepartene. Staten ved Landbruksdepartementet og NRL oppnevner hver to medlemmer, og NRL skal inneha ledervervet i styret. Reindrifftsens strategiske plan for forskning og formidling i reindrifften for perioden 2002–2005 skal fortsatt danne grunnlag for styrets prioriteringer, men i tillegg kan også styret utlyse forskningsoppdrag etter behov. I forkant av styrets behandling, skal søknadene som før, kvalitetsvurderes av Norges forskningsråd.

Det har de senere år vært bevilget midler fra

RUF til Samisk utviklingsfond (SUF) for å støtte opp under kombinasjonsnæringer hvor reindrift inngår. Formålet med overføringen fra RUF til SUF er å øke den reelle verdiskapingen i tilknytning til reindrifftsneringen. Midlene skal brukes til å støtte kombinasjonsnæringer der reindrift inngår. Midlene skal primært brukes til støtte, og utvikling av, binæringer i reindrifften. Overføringen er som tidligere år 2,0 mill kroner.

Avsetningen til konfliktforebyggende tiltak er lagt inn med 1,0 mill kroner for 2004. Dette er tilsvarende bevilgning som i Reindrifftsavtalen 2003/2004. I Forskrift om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og jordbruk, er administrasjonen og avgjørelsesmyndigheten lagt til Innovasjon Norge, avdeling Troms, og med Landbruksdepartementet som klageinstans.

Partene ble enige om å sette av 7,7 mill kroner over RUF til verdiskapingsprogrammet for reindrifften. Bevilgningen dekker også kostnader til administrasjon av ordningen i Innovasjon Norge og innebærer et uendret aktivitetsnivå. Med bakgrunn i reindrifftens vanskelige markedssituasjon, skal VSP-rein prioritere søknader om markedsføring av merkevarer.

Partene er videre enige om å sette av inntil 10,0 mill kroner over RUF til innløsning av driftsenheter og andre strukturtiltak i distrikter med behov for tiltak for tilpasning av antall driftsenheter og reinntall. Dette er tilsvarende bevilgning som for inneværende avtale.

Avsettingen over reindrifftsavtalen til kvinnerettede tiltak er et sentralt bidrag i arbeidet med å synliggjøre kvinners rolle og betydning i reindrifften, samt i reindrifftshusholdet. Målsettinger med satsingen er å sikre og øke kvinners deltagelse i reindrifften og reindrifftsrelaterte aktiviteter, sikre yrkesmessig likeverd mellom menn og kvinner i reindrifftsneringen, sikre at kvinner bidrar til å styrke og videreutvikle det samiske kulturinnholdet i næringen, samt bidra til å synliggjøre kvinners verdiskaping i reindrifftsneringen. En stor del av kvinnerettede midler har gått til tradisjonell opplæring. Gjennom kvinnerettede tiltak i reindrifften får den yngre generasjon utvidet sin kompetanse når det gjelder den tradisjonelle viten. Det er igangsatt et arbeid med å gjennomgå kvinnes stilling i reindrifften, herunder en vurdering av virkemidlene. Avsetningen til kvinnerettede tiltak er videreført med 1,0 mill kroner.

Partene er enige om en videreføring av fagbrevordningen med en bevilgning på 2,0 mill kroner. Dette er en økning på 0,5 millioner i forhold til Reindrifftsavtalen 2003/2004. Reindrifftsforvaltningen utbetaler bevilgningen på grunnlag av oversendt års-

rapport, og revisorgodkjent regnskap for siste driftsår, samt budsjett og planer for 2004/2005. Kontingentinntekter og eventuelle tilskudd/refusjoner/inntekter fra andre institusjoner/departement skal spesifiseres både i regnskap og budsjett.

Partene er enige om å avsette 3,0 mill kroner til økt markedsføring, herunder økt generisk markedsføring. Når det gjelder valg av aktør for den generiske markedsføringen, skal det legges avgjørende vekt på muligheten for å få et helhetlig opplegg. Dette innebærer et opplegg som koordinerer markedsføringen med innsatsen i alle ledd i verdikjeden, dvs fra reineier/slakteri til detaljist/forbrukere. Uten en slik koordinering vil en generisk markedsføring bli lite effektiv.

For øvrig kan fondets midler nyttes til:

- kjøp av livdyr,
- gjeterhytter og øvrige reindrifftsanlegg, herunder gjerder og slakteanlegg,
- støtte ved omfattende tap av rein i ulykker,
- utdanningsstipend,
- ekstra driftskostnader til reindrifftstilbud i barnehager,
- tidligpensjon,
- avløserordning ved svangerskap,
- markedsfremmende tiltak,
- sikring av reindrifftens beiterett,
- andre praktiske tiltak innenfor reindrifften, herunder transport av rein,
- andre faglige tiltak til fremme for reindrifften, herunder veiledning, kursvirksomhet, beitegranskning, planlegging og avlstilltak,
- utvikling av binæringer og til formål av generell kulturell betydning for reindrifftssamene,
- refusjon av dokumenterte utgifter, til deltagelse på kurs/etterutdanning og lignende for reindrifftsutøvere,
- konfliktforebyggende tiltak, by-rein,
- gjennomgang av slakteristrukturen,
- gjennomgang av distriktstilskuddet,
- 1–2 dagers kompetansegivende kurs/etterutdanning.

5.4 Organisasjonstilskudd

De store utfordringene reindrifftsneringen står overfor fordrer en aktiv deltagelse fra næringen selv. Organisasjonstilskuddet til NRL foreslås økt med 200 000 kroner fra 5,6 mill kroner til 5,8 mill kroner. Økningen er øremerket til NRLs organisering og drift av helse, miljø og sikkerhetsarbeid (HMS arbeid) i reindrifften.

Tilskudd utbetales kvartalsbasis på grunnlag av oversendt årsrapport og revisorgodkjent regnskap

for siste driftsår, samt budsjett og planer for 2005. Kontingentinntekter og eventuelle tilskudd/refusjoner/inntekter fra andre institusjoner/departementer skal spesifiseres både i regnskap og budsjett.

5.5 Velferdsordninger

Bevilgningen til folketrygdordningen opprettholdes med 1,2 mill kroner for kommende avtaleperiode. Ordningen innebærer at den enkelte reieneier skal betale en avgift til Folketrygden som tilsvarende avgiften for lønsmottakere (7,8%). Differansen mellom denne avgiften og avgiften for private næringsdrivende (10,7%) blir da finansiert over reindriftsavtalen. Bevilgningen beregnes ut fra pensjonsgivende inntekt i næringen, og midlene overføres sentralt til Folketrygden.

Bevilgningen til sykepengeordningen videreføres uendret med 0,6 mill kroner i avtaleperioden 2003/2004. Den kollektive innbetalingen over reindriftsavtalen til sykepengeordningen dekker tilleggspremien for økte sykepenger – fra 65% til 100% av inntektsgrunnlaget for sykdom utover 16 dager. Også fødselspenger dekkes med 100% av inntektsgrunnlaget. Bevilgningen beregnes ut fra samlet næringsinntekt for de reieneiere som inngår i ordningen. Midlene overføres sentralt til Folketrygden.

Ordningen med tidligpensjon videreføres, men med den endring at satsen for annen inntekt som tidligere innehaver av driftsenhet og eventuelt ektefelle kan ha, justeres fra 100 000 kroner til 130 000 kroner. Ordningen finansieres over Reindriftens utviklingsfond, jfr pkt 5.3.

Det innføres et særskilt tilskudd for leid hjelp ved svangerskap. For å styrke stillingen til reindriftskvinnene knyttes dette tilskuddet til kvinner i reindriften. Samtidig avvikles avløserordningen over distriktstilskuddet. Tilskudd for leid hjelp ved svangerskap forvaltes av Reindriftsforvaltningen og finansieres over RUF.

Over organisasjonstilskuddet er det øremerket 200 000 kroner til organisering og drift av HMS tiltak for reindriftsnæringen, jfr pkt 5.4. Tildelingen forutsetter en egenandel på 10 % fra brukerne av tjenesten. NRL skal årlig rapportere i forhold til bruken av midlene.

5.6 Kostnadssenkende og direkte tilskudd

Det ble for avtaleåret 2003/2004 bevilget 51,1 mill

kroner etter vedtatt budsjett til ulike kostnadssenkende tilskudd, kapittel 1151 post 75. For avtaleperioden 2004/2005 foreslås bevilgningen til kostnadssenkende og direkte tilskudd økt med 2,8 mill kroner til 53,9 mill kroner.

Bevilgningen er beregnet å dekke kostnadene ved ordningene som gjelder slaktesesongen 2004/2005. Nedenfor følger en omtale av fordelingen på underpostene for kommende avtaleperiode, samt en omtale av endringer i ordningene.

For at tilskudd til driftsenheter og tamreinlag skal kunne innvilges må følgende vilkår være oppfylt:

- Driftsenheten må i utgangspunktet ha under 600 rein. Imidlertid kan driftsenheter med mer enn 600 rein motta tilskudd dersom følgende krav er oppfylt:
 - i. Driftsenheten må ha under fastsatt høyeste reintall, per 31. mars inneværende driftsår. Avgang av rein som overstiger disse grensene ved siste pålagte telling i driftsåret må dokumenteres og godkjennes av reindriftsagronomen.
 - ii. Det er fastsatt et øvre reintall per distrikt og distriktet samlet holder seg innenfor dette reintallet.
 - iii. Det er inngått en bindende avtale mellom reindriftsforvaltningen og samtlige driftsenhetsinnehavere i distriktet om en reduksjonsplan for en tilpassing av reintallet innen fastsatt frist. En slik avtale skal utarbeides i henhold til Reindriftssjefens retningslinjer.
- Driftsenhetsinnehaveren må ikke motta alderspensjon etter folketrygdslovens regler per 31.mars inneværende driftsår. For felles driftsenhet og/eller driftsenhet som er berettiget til ektefelle tillegg, gjelder dette yngste ektefelle.
- Driftsenheten/tamreinlaget må utøve en reindrift som er i samsvar med de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter for næringen, herunder pålagte tellinger og bestemmelser knyttet til oppfølging av lovlig fattede vedtak om høyeste reintall.
- Driftsenhetsinnehaveren/driftsenhetsinnehaverne må vise til en salgsinntekt ekskl. merverdiavgift fra salg av reinkjøtt på minimum 30 000 kroner.

Det gjøres følgende avsetninger til tilskudd til distrikter, driftsenheter og tamreinlag:

Det avsettes 10 mill kroner til ordningen med distriktstilbud, som er en reduksjon på 2 mill kroner i forhold til Reindriftsavtalen 2003/2004. Hovedårsaken til reduksjonen, er at tilskudd som grunnlag for avløserordning ved sykdom og svangerskap

ut over folketrygdens generelle ordninger, avvikles som ordning sortert under distriktstilskuddet. Imidlertid opprettes en ny tilskuddsordning som grunnlag for avløserordning ved svangerskap. Den nye ordningen finansieres over RUF, jfr. pkt. 5.3.

Det avsettes 18,4 mill kroner til ordningen med produksjonspremie. Det er kun næringsoppgaven med tilleggskjema for reindrift som danner grunnlag for beregning av produksjonspremie. Ut fra tilleggskjemaet beregnes en produksjonspremie på 25 % fra avgiftspliktig salg av kjøtt og biprodukter fra rein. Videre utbetales det produksjonspremie for andre avgiftspliktige inntekter fra videreforedledede produkter fra rein, samt bearbejdede produkter fra rein, herunder husflidvarer. Ved salg av livdyr beregnes det produksjonspremie bare i de tilfeller hvor kjøperen er innvilget livdyrlån etter Forskrift om Reindriftenes Utviklingsfond.

Det utbetales ikke produksjonspremie for avgiftspliktig inntekt som overstiger 400 000 kroner per driftsenhet og 1 000 000 kroner per tamreinlag.

Produksjonspremien utbetales til driftsenhetsinnehaveren. Driftsenhetsinnehaveren har ansvaret for å oversende næringsoppgavene fra reineiernes som er registrert under driftsenheten innen fastsatt frist.

For tamreinlagene vil årsregnskapene danne grunnlaget for beregningen av produksjonspremien.

Det avsettes 5,0 mill kroner til ordningen med kalveslaktetilskudd. Satsen for tilskuddet videreføres med 150 kroner per kalv.

Det avsettes 5,0 mill kroner til ordningen med tidligslaktetilskudd for rein i Vest-Finnmark, Øst-Finnmark og Troms reinbeiteområder. Satsene fra driftsåret 2003/2004 opprettholdes.

Det avsettes 9,0 mill kroner til ordningen med

driftstilskudd. Driftstilskuddet utbetales til driftsenheter i Rággonjárga reinbeitedistrikt, Varanger reinsogn og i Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområder med en sats på 10 000 kroner per driftsenhet. For Čorgaš reinbeitedistrikt, Karasjok reinsogn og i Vest-Finnmark, Troms og Nordland reinbeiteområder utbetales tilskuddet med en sats på 25 000 kroner per driftsenhet.

Ordningen med tilskudd ved overdragelse av driftsenhet til ungdom under 30 år videreføres, men tilskuddssatsen økes med 5 000 kroner til 30 000 kroner. Tilskuddet gis de tre første årene etter overdragelsen. Etablerte driftsenheter med vilkår om tidsbegrensning – begrunnet i generasjons- overgang, omfattes ikke av ordningen.

Det avsettes 4,0 mill kroner til ordningen med ektefelle tillegg. Som et ledd i en kvinne- og familiepolitikk utbetales det et ekstra driftstilskudd med en sats på 25 000 kroner til driftsenheter hvor begge ektefellene utøver aktiv reindrift. Et slikt tilskudd faller bort dersom en av ektefellene ved siste ligningsoppgjør har mer enn 150 000 kroner i brutto inntekt utenom reindriften.

Det avsettes 1,0 mill kroner til tilskudd for frakt av slakteskrotter fra feltslakteanlegg til fryseanlegg. Tilskudd til frakt av levende dyr og tilskudd ved slakting når transport av levende rein unngås, avvikles.

Det avsettes 1,5 mill kroner til slaktetilskudd til feltslakterier, herunder sesongslakteriene og mobile slakteanlegg. Formålet med tilskuddet er å styrke stillingen til disse slakteriene ved å kompensere for en del av de merkostnader disse slakteriene har i forhold til de stasjonære slakteriene med nåværende tilskuddsordninger. Satsen for tilskuddet er 3 kroner per kg rapportert slakt.

6 Sluttprotokoll fra reindrifftsforhandlingene

Punkt 1 omhandler kostnader ved tiltak mot radioaktiv forurensning som en følge av Tsjernobylulykken, og er bygd opp etter samme modell som tidligere år. Dette innebærer at det avsettes en disposisjonsbevilgning på 4,5 mill kroner til finansiering av kostnader vedrørende radioaktivitet som finansieres ved en engangsbevilgning på 4,5 mill kroner. Disposisjonsbevilgningen utløses først når partene er enige om bestemmelser m.v. for tiltakene. Bestemmelser om tiltak for slaktesesongen 2004/2005 fastsettes i god tid før slaktesesongen skal planlegges og iverksettes, og konklusjonene fra arbeidsgruppen som ble nedsatt i forbindelse med reindrifftsavtalen for 1992 legges til grunn ved utformingen av bestemmelsene.

Punkt 2 omhandler en gjennomgang av distriktstilskuddet og samtlige av dets delordninger. Gjennomgangen skal ta sikte på å få klarlagt om disse ordningene har fungert ut i fra sin hensikt, og evt komme med forslag til endringer som bedre sikrer reinbeitedistriktene og tamreinlagenes medansvar for utvikling av reindrifften i en bærekraftig retning. Gjennomgangen skal skje i et parts sammensatt utvalg med Reindrifftsforvaltningen som sekretariat. Rapporten forutsettes lagt fram i forkant av avtaleforhandlingene for reindrifftsavtalen 2005/2006.

Punkt 3 omhandler omdisponering fra avsetningen til innløsning av driftsenheter til økt slaktekapasitet i Finnmark høsten 2004. Med bakgrunn i erfaringene fra slaktesesongen 2003/2004, er partene enige om å få etablert flere muligheter for slakting av rein. Spesielt er det behov for å bedre muligheten for tidligslakting i Vest-Finnmark og Karasjok. Partene er enige i at det gjennomføres en engangsomdisponering på 5 mill kroner i 2004 fra avsetningen til innløsning av driftsenheter til å bedre slaktekapasiteten, herunder til innkjøp og drift av inntil 2 slaktebusser. Det forutsettes at søknad om støtte til kjøp av slaktebusser følger de etablerte søknadsrutiner og krav. Imidlertid settes det som vilkår at slaktebussene skal ha sitt hovedvirkeområde i Finnmark og sikre og bedre muligheten for tidligslakting i Vest-Finnmark og Karasjok før reinen kommer inn på vinterbeitene. Videre forutsettes det at søker i sin søknad gir en beskrivelse av hvordan man skal sikre omsetningen og eventuell viderefordeling av den reinen som slaktes på bussen. For å øke slaktekapasiteten ytterligere i Finnmark, er partene enige om å oppfordre til at det inngås avtaler mellom reineierne og de eksisterende slaktebussene.

7 Radioaktivitet

7.1 Innledning

Statens dekning av kostnader som en følge av radioaktivt nedfall etter Tsjernobyl-ulykken har som prinsipielt utgangspunkt det vedtak som Regjeringen fattet om økonomisk skadesløshet 31. juli 1986.

Den endelige dekningen av disse kostnadene har vært gjort etterskuddsvis, men det har de siste årene vært gitt en disposisjonsbevilgning for å gi en foreløpig dekning av kostnadene ved gjennomføringen av tiltakene, inntil den endelige finansieringen kan avklares.

7.2 Finansieringsbehov

For slaktesesongen 2002/2003 var det 5 624 070 kroner til disposisjon. Forbruket var på 4 093 245

kroner. Disposisjonsbevilgningen for sesongen 2003/2004 var på 5,0 mill kroner, slik at det disponible beløpet for sesongen 2003/2004 var på 6 530 825 kroner, inkludert overført beløp.

7.3 Tiltak i slaktesesongen 2004/2005

Departementet vil, i tråd med tidligere praksis, foreslå at det avsettes en disposisjonsbevilgning for å finansiere iverksetting av en tiltakspakke for slaktesesongen 2004/2005. Kostnadene den enkelte slaktesesong er vanskelig å anslå i forkant. De vil variere etter blant annet forekomsten av sopp. Departementet foreslår en bevilgning på 4,5 mill kroner.

8 Endringer i statsbudsjettet for 2004

I samsvar med St prp nr 1 (2003–2004) har Stortinget vedtatt bevilgninger over kapittel 1151 *Til gjennomføring av reindrifftsavtalen* med i alt 95 mill kroner. Den nye avtalen har en tilsvarende ramme. Foruten forslag om en disposisjonsbevilgning på 4,5 mill kroner til dekning av tiltak mot radioaktivitet, vil alle budsjettmessige endringer og omdisponeringer som følge av ny avtale først gis virkning fra kommende budsjettår, dvs 2005 for dette oppgjøret. Endringer og omdisponeringer innenfor gjeldende budsjett kan likevel gjennomføres for budsjettåret 2004. Dette er blant annet nødvendig for å få en bedre tilpassing av bevilgningene til det faktiske behov på de enkelte poster. Avtalen innebærer at for 2004 omdisponeres 5 mill kroner av avsettingen til innløsning av driftsenheter over Reindrifftsens utviklingsfond for å bedre muligheten for

tidligslakting i Vest-Finnmark og Karasjok høsten 2004. Det endelige forslaget til budsjett for 2005 med fordelingen av reindrifftsavtalens ramme på de ulike postene legges fram for Stortinget i forbindelse med ordinær budsjettbehandling gjennom St prp nr 1.

Landbruksdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om reindrifftsavtalen 2004/2005, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2004 m.m.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om reindrifftsavtalen 2004/2005, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2004 m.m. i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om reindrifftsavtalen 2004/2005, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2004 m.m.

I

I statsbudsjettet for 2004 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1151	82	Til gjennomføring av Reindrifftsavtalen: (Ny) Kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt bevilges med	4 500 000

II

Stortinget gir Landbruksdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte reindrifftsavtalen, som er knyttet til bevilgninger i 2005.

Vedlegg 1

Reindrifftsavtale 1. juli 2004–30. juni 2005

I henhold til Hovedavtalen for reindrifftsneringen av 26. februar 1993, har Landbruksdepartementet og Norske Reindrifftsamers Landsforbund inngått følgende reindrifftsavtale for driftsåret 2004/2005, gjeldende fra 1. juli 2004 til 30. juni 2005.

1 Økonomisk ramme

1.1 Bevilgninger over Statsbudsjettet

Det foreslås at rammen for bevilgningene over Statsbudsjettet for reindrifftsavtalen 2004/2005 settes til 95,0 mill kroner, eksklusive midler til tiltak mot radioaktivitet. Dette er tilsvarende bevilgning som for Reindrifftsavtalen 2003/2004 etter vedtatt budsjett for 2004.

1.2 Priser

Det fastsettes ikke målpris for reinkjøtt i slakteseongen 2004/2005.

2 Reindrifftsavtalens bevilgninger følger kalenderåret

Partene er enige om at avtalebestemmelsene som gjelder bevilgninger over statsbudsjettet fra og med Reindrifftsavtalen 2004/2005 skal følge kalenderåret. Dette innebærer at inneværende avtale for bevilgningene, som formelt løper til 30.06.2004, forlenges ut 2004 og at årets forhandlinger gjelder budsjettåret 2005. Bevilgningene innarbeides i statsbudsjettet på ordinær måte gjennom St prp nr 1 (2004–2005).

Det er videre enighet om at forhandlingstidspunktet ikke endres, samt at Stortingsproposisjonen om reindrifftsavtalen fremmes som tidligere for behandling i vårsesjonen. Proposisjonen forenkles og vil ikke inneholde forslag til budsjettvedtak ut over eventuelle omdisponeringer mellom poster for inneværende kalenderår og eventuelle disponeringer av overførte midler. Stortingets behandling av proposisjonen forutsettes å gi formelt grunnlag for

å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte reindrifftsavtalen som er knyttet til bevilgninger påfølgende år.

3 Utviklings- og investeringstiltak

Bevilgningen til Reindrifftsens Utviklingsfond settes for Reindrifftsavtalen 2004/2005 til 33,5 mill kroner mot 36,5 mill kroner i avtalen for 2003/2004.

Fra Reindrifftsens Utviklingsfond gjøres følgende avsetninger:

- 4,5 mill kroner til forskning og veiledning for 2004,
- inntil 10,0 mill kroner til innløsning av driftsenheter og andre strukturtiltak i distrikter med behov for tiltak for tilpassing av antall driftsenheter og reintall,

For øvrig kan fondets midler nyttes til:

- kjøp av livdyr,
- gjeterhytter og øvrige reindrifftsanlegg, herunder gjerder og slakteanlegg,
- støtte ved omfattende tap av rein i ulykker,
- utdanningsstipend,
- ekstra driftskostnader til reindrifftstilbud i barnehager,
- tidligpensjon,
- avløserordning ved svangerskap,
- markedsfremmende tiltak,
- sikring av reindrifftsens beiterett,
- andre praktiske tiltak innenfor reindrifften, herunder transport av rein,
- andre faglige tiltak til fremme for reindrifften, herunder veiledning, kursvirksomhet, beitegranskning, planlegging og avlstilltak,
- utvikling av binæringer og til formål av generell kulturell betydning for reindrifftssamene,
- refusjon av dokumenterte utgifter, til deltagelse på kurs/etterutdanning og lignende for reindrifftsutøvere,
- konfliktforebyggende tiltak, by-rein,
- gjennomgang av slakteristrukturen,
- gjennomgang av distriktstilskuddet,
- 1–2 dagers kompetansegivende kurs/etterutdanning.

4 Kostnadsenkende og direkte tilskudd

Det bevilges 53,9 mill kroner for avtaleåret 2004/2005 til ulike direkte tilskudd, mot 51,1 mill kroner for avtalen 2003/2004.

4.1 Distriktstilskudd

Det avsettes 10,0 mill kroner til ordningen med distriktstilskudd. Dett er en reduksjon på 2,0 mill kroner i forhold til Reindriftsavtalen 2003/2004.

4.2 Tilskudd til driftsenheter og tamreinlag

For at tilskudd til driftsenheter og tamreinlag skal kunne innvilges må følgende vilkår være oppfylt:

- Driftsenheten må i utgangspunktet ha under 600 rein. Imidlertid kan driftsenheter med mer enn 600 rein motta tilskudd dersom følgende krav er oppfylt:
 - i. Driftsenheten må ha under fastsatt høyeste reintall, per 31. mars inneværende driftsår. Avgang av rein som overstiger disse grensene ved siste pålagte telling i driftsåret må dokumenteres og godkjennes av reindriftsagronomen.
 - ii. Det er fastsatt et øvre reintall per distrikt og distriktet samlet holder seg innenfor dette reintallet.
 - iii. Det er inngått en bindende avtale mellom reindriftsforvaltningen og samtlige driftsenhetsinnehavere i distriktet om en reduksjonsplan for en tilpassing av reintallet innen fastsatt frist. En slik avtale skal utarbeides i henhold til Reindriftssjefens retningslinjer.
- Driftsenhetsinnehaveren må ikke motta alderspensjon etter folketrygdslovens regler per 31.mars inneværende driftsår. For felles driftsenhet og/eller driftsenhet som er berettiget til ektefelle tillegg, gjelder dette yngste ektefelle.
- Driftsenheten/tamreinlaget må utøve en reindrift som er i samsvar med de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter for næringen, herunder pålagte tellinger og bestemmelser knyttet til oppfølging av lovlig fattede vedtak om høyeste reintall.
- Driftsenhetsinnehaveren/driftsenhetsinnehaverne må vise til en salgsinntekt ekskl. merverdiavgift fra salg av reinkjøtt på minimum 30 000 kroner.

Det gjøres følgende avsetninger til tilskudd til driftsenheter og tamreinlag:

a) Produksjonspremie:

Det avsettes 18,4 mill kroner til ordningen med produksjonspremie.

Det er kun næringsoppgaven med tilleggskjema for reindrift som danner grunnlag for beregning av produksjonspremie. Ut fra tilleggskjemaet beregnes en produksjonspremie på 25 % fra avgiftspliktig salg av kjøtt og biprodukter fra rein. Videre utbetales det produksjonspremie for andre avgiftspliktige inntekter fra videreforedledede produkter fra rein, samt bearbejdede produkter fra rein, herunder husflidvarer. Ved salg av livdyr beregnes det produksjonspremie bare i de tilfeller hvor kjøperen er innvilget livdyrlån etter Forskrift om Reindriftens Utviklingsfond.

Det utbetales ikke produksjonspremie for avgiftspliktig inntekt som overstiger 400 000 kroner per driftsenhet og 1 000 000 kroner per tamreinlag.

Produksjonspremien utbetales til driftsenhetsinnehaveren. Driftsenhetsinnehaveren har ansvaret for å oversende næringsoppgavene fra reineierne som er registrert under driftsenheten innen fastsatt frist.

For tamreinlagene vil årsregnskapene danne grunnlaget for beregningen av produksjonspremien.

b) Kalveslaktetilskudd:

Det avsettes 5,0 mill kroner til ordningen med kalveslaktetilskudd. Satsen for tilskuddet videreføres med 150 kroner per kalv.

c) Tidligslaktetilskudd i Finnmark og Troms:

Det avsettes 5,0 mill kroner til ordningen med tidligslaktetilskudd for rein i Vest-Finnmark, Øst-Finnmark og Troms reinbeiteområder. Satsene fra driftsåret 2003/2004 opprettholdes.

d) Driftstilskudd:

Det avsettes 9,0 mill kroner til ordningen med driftstilskudd.

Driftstilskuddet utbetales til driftsenheter i Rågongjårga reinbeitedistrikt, Varanger reinsogn og i Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområder med en sats på 10 000 kroner per driftsenhet. For Čorgaš reinbeitedistrikt, Karasjok reinsogn og i Vest-Finnmark, Troms og Nordland reinbeiteområder utbetales tilskuddet med en sats på 25 000 kroner per driftsenhet.

Ordningen med tilskudd ved overdragelse av driftsenhet til ungdom under 30 år videreføres, men tilskuddssatsen økes med 5 000 kroner til 30 000 kroner. Tilskuddet gis de tre første årene et-

ter overdragelsen. Etablerte driftsenheter med vilkår om tidsbegrensning – begrunnet i generasjons- overgang, omfattes ikke av ordningen.

e) Ektefelletillegg:

Det avsettes 4,0 mill kroner til ordningen med ektefelletillegg.

Som et ledd i en kvinne- og familiepolitikk utbetales det et ekstra driftstilskudd med en sats på 25 000 kroner til de driftsenhetene hvor begge ektefellene utøver aktiv reindrift. Et slikt tilskudd faller bort dersom en av ektefellene ved siste ligningsoppgjør har mer enn 150 000 kroner i brutto inntekt utenom reindriften.

4.3 Andre tilskudd

Frakttilskudd:

Det avsettes 1,0 mill kroner til tilskudd for frakt av slakteskrotter fra feltslakteanlegg til fryseanlegg. Tilskudd til frakt av levende dyr og tilskudd ved slaktning når transport av levende rein unngås, avvikles.

Slaktetilskudd til feltslakterier og mobile slakteanlegg:

Det avsettes 1,5 mill kroner til slaktetilskudd til feltslakterier og mobile slakteanlegg. Satsen for tilskuddet er 3 kroner per kg rapportert slakt.

5 Velferdsordninger

Det bevilges 1,8 mill kroner til velferdsordningene i reindriften utenom tidligpensjonsordningen.

5.1 Tidligpensjon i reindriften

Ordningen med tidligpensjon videreføres, men med den endring at satsen for annen inntekt som tidligere innehaver av driftsenhet og eventuelt ektefelle kan ha justeres fra 100 000 kroner til 130 000 kroner. Ordningen finansieres over Reindriftens Utviklingsfond, jfr. pkt. 3 foran.

5.2 Medlemsavgift til Folketrygden

Reindriftsutøverne skal betale avgift til Folketrygden etter samme sats som lønnsinntakere. Til dek-

ning av avgift til folketrygdfondet, tilsvarende differansen til selvstendig næringsdrivende, avsettes 1,2 mill kroner.

5.3 Sykepengeordningen

Til gjennomføring av refusjonsordningen for tilleggspremie til Folketrygden for økning av sykepenger til 100% av pensjonsgivende inntekt fra dag 17 avsettes 0,6 mill kroner.

6 Organisasjonstilskudd

Bevilgningen til organisasjonstilskudd økes med 200 000 kroner fra 5,6 mill kroner til 5,8 mill kroner. Økningen er en øremerket bevilgning til NRLs organisering og drift av HMS tiltak i reindriften. I forbindelse med dette arbeidet forutsettes en egenandel på 10% fra brukerne av tjenesten.

Tilskudd utbetales kvartalvis på grunnlag av oversendt årsrapport og revisorgodkjent regnskap for siste driftsår, samt budsjett og planer for 2005. Kontingentinntekter og eventuelle tilskudd/refusjoner/inntekter fra andre institusjoner/departementer skal spesifiseres både i regnskap og budsjett.

7 Importordninger

Det tollbaserte importvernet skal, innenfor de rammer som Norges forpliktelser i henhold til WTO-avtalen setter, praktiseres på en måte som sikrer reindriftnæringen et rimelig vern mot konkurrerende import. Etter samråd med Reindriften importutvalg kan Landbruksdepartementet ved Statens landbruksforvaltning fastsette kvoter for reinkjøtt og/eller levende rein for slaktning som kan importeres med redusert toll.

8 Regelverk

Regelverket for Reindriften Utviklingsfond og ordningene under punkt 3, fastsettes av Landbruksdepartementet i samråd med Norske Reindriftsamers Landsforbund.

Oslo, 17. februar 2004

Aslak J. Eira

Almar Sagelvmo

Vedlegg 2**Sluttprotokoll fra reindrifftsavtaleforhandlingene 2004**

Fra Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) har følgende deltatt:

Forhandlingsutvalg	Aslak J. Eira (leder) Inger Anita Smuk Per Ole Oskal
Sakkyndig/rådgiver	Elle Merete Omma Per Mathis Oskal Gaute Helland Erik Reinert Arild Pettersen John Mathis Utsi Anne Cathrine Rørholt Inger Marie Gaup Eira Sekretærer Per M. Sara Ellen Margrethe Eira

Fra Staten har følgende deltatt:

Forhandlingsutvalg	Almar Sagelvmo (leder) Ellen Inga O. Hætta Marit Myklevold
Sakkyndig/rådgiver	Solveig Nowacki (Landbruksdepartementet) Johan Ingvald Hætta (Reindrifftsforvaltningen) Stig-Gøran Hagen (Reindrifftsforvaltningen) Harald Sletten (Reindrifftsforvaltningen) Måret Guhttor (Kommunal- og regionaldepartementet) Jan Abrahamsen (Miljøverndepartementet.)
Observatør	Brita Oskal Eira (Sametinget) Jon Aarseth Meløy (Sametinget)
Tolk Sekretær	Inger-marie Oskal Morten Floor

Forhandlingsutvalgene er enige om en reindrifftsavtale for 2004/2005, gjeldende fra 1. juli 2004 til 30. juni 2005. Avtaletekstene er gjennomgått og undertegnet. Det er inngått følgende protokoller:

1 Dekning av kostnader ved tiltak som følger av radioaktiv forurensning

- Partene er enige om at det avsettes en disposisjonsbevilgning på 4,5 mill kroner til finansiering av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt i slaktesesongen 2004/2005. Disposisjonsbevilgningen utløses først når partene er enige om bestemmelser m.v. for tiltakene.
- Bestemmelser om tiltak for slaktesesongen 2004/2005 fastsettes i god tid før slaktesesongen skal planlegges og iverksettes.
- Konklusjonene fra arbeidsgruppene som ble nedsatt i forbindelse med reindrifftsavtalene for 1992 og 2002/2003 legges til grunn ved utformingen av bestemmelsene.
- Endelig sluttfinansiering av tiltakene for slaktesesongen 2004/2005 tas opp i forbindelse med forhandlingene om ny reindrifftsavtale for 2005/2006.

Om reindriftsavtalen 2004/2005, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2004 m.m.

2 Gjennomgang av distriktstilskuddet

- a) Partene er enige om å foreta en gjennomgang av dagens distriktstilskudd og samtlige av dets delordninger. Gjennomgangen skal ta sikte på å få klarlagt om disse ordningene har fungert ut i fra sin hensikt, og evt komme med forslag til endringer som bedre sikrer reinbeitedistriktene og tamreinlagenes medansvar for utvikling av reindriften i en bærekraftig retning.
- b) Arbeidet skal skje i et parts sammensatt utvalg med Reindriftsforvaltningen som sekretariat.
- c) Rapporten forutsettes lagt fram i forkant av avtaleforhandlingene for Reindriftsavtalen 2005/2006.

- d) Når det gjelder finansiering av gjennomgangen forutsettes det at avtalepartene dekker utgiftene til egne representanter. Eventuell ekstern bistand finansieres over RUF.

3 Omdisponering fra avsetningen til innløsning av driftsenheter til økt slaktekapasitet i Finnmark høsten 2004

Avtalepartene er enige om en engangsomdisponering på 5 mill kroner fra avsetningen til innløsning av driftsenheter i 2004 for å bedre muligheten for tidligslakting i Vest-Finnmark høsten 2004, herunder innkjøp og drift av inntil 2 mobile slakteanlegg.

Oslo, 17. februar 2004

Aslak J. Eira

Almar Sagelvmo

Om reindrifftsavtalen 2004/2005, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2004 m.m.

Vedlegg 3

Fordeling av avtalens ramme (mill. kroner)

Tabell 3.1 Fordeling av avtalens ramme på de ulike postene (mill kroner).

Post	Benevnelse	Avtalen 2003/2004	Forslag til avtalen for 2004/2005	Differanse 2003/2004 og 2004/2005
51	Reindrifftsens Utviklingsfond	36,5	33,5	- 3,0
72	Organisasjonstilskudd	5,6	5,8	0,2
75	Direkte tilskudd	51,1	53,9	2,8
79	Velferdsordninger	1,8	1,8	–
Sum	95,0	95,0	–

Tabell 3.2 Spesifikasjon av post 75: Kostnadssenkende og direkte tilskudd (mill kroner)

	Avtalen 2003/2004	Avtalen 2004/2005
Produksjonspremie	17,0	18,4
Kalveslaktetilskudd	5,0	5,0
Tidligslaktetilskudd	4,9	5,0
Driftstilskudd ¹	7,2	9,0
Distriktstilskudd	12,0	10,0
Ektefellestilskudd	3,0	4,0
Frakttilskudd	2,0	1,0
Slaktetilskudd til feltslakterier og mobile slakteanlegg	–	1,5
SUM	51,1	53,9

¹ Driftstilskuddet er differensiert med en sats på 10 000 kroner per driftsenhet i Råggonjårga reinbeitedistrikt, Varanger reinsogn og i Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområder. 25 000 kroner for driftsenheter i Čorgaš reinbeitedistrikt, Karasjok reinsogn og i Vest-Finnmark, Troms og Nordland